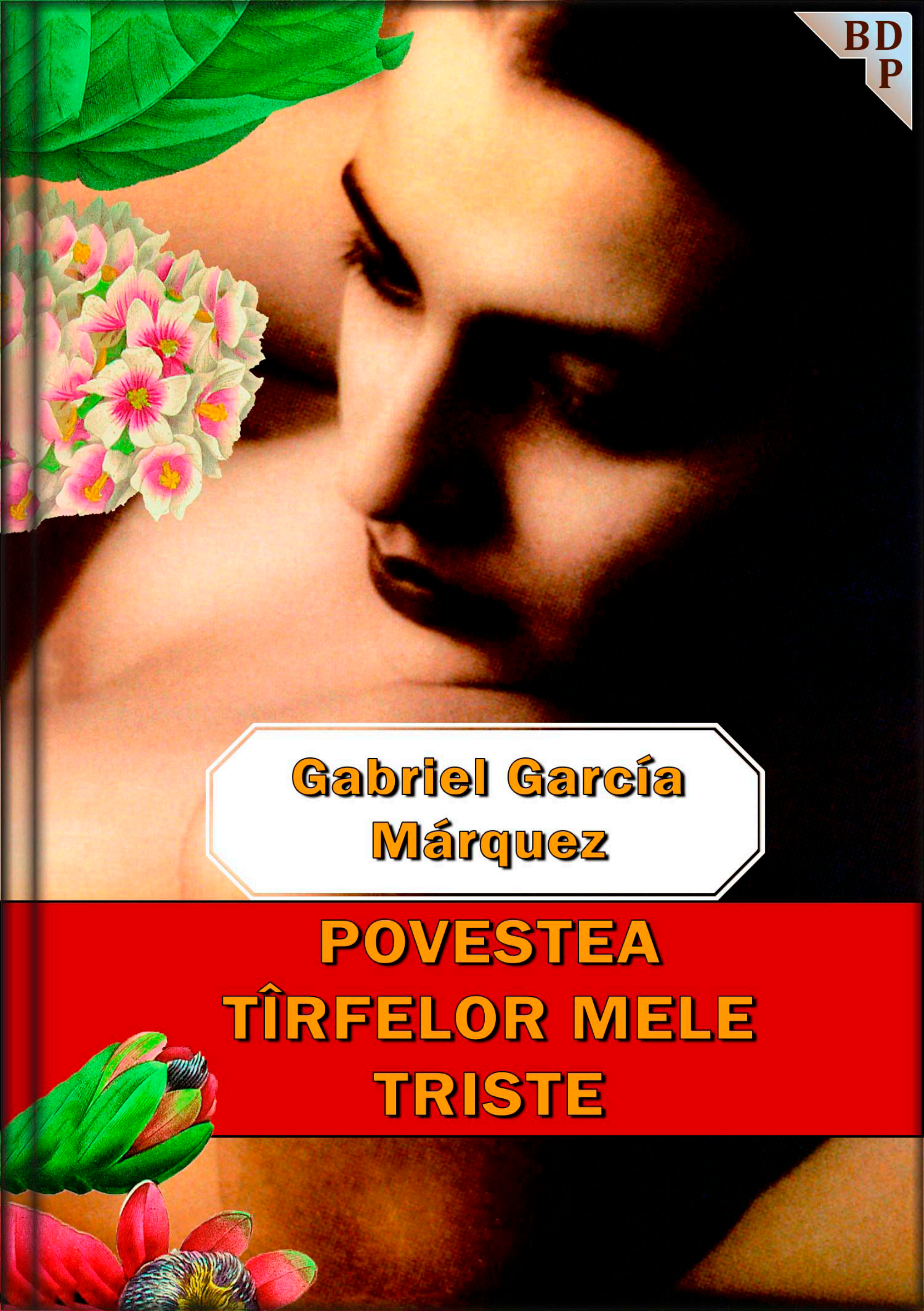

Gabriel García Márquez

POVESTEA TÎRFELOR MELE TRISTE

BDP

Faceți cinste cu-o cafea?

PayPal

VĂ MULȚUMESC!!!

ALTE CĂRȚI GRATUITE
GĂSIȚI AICI

Contact:
blu.duaine@gmail.com

Pagină intenționat goală

Gabriel García Márquez

POVESTEA
TÎRFELOR MELE TRISTE

MEMORIA DE MIS PUTAS TRISTES
2004

Pagină intenționat goală

Format electronic și copertă:
ANTON BUDILEANU

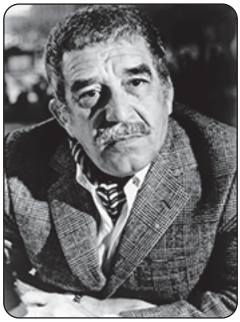
UUID: *b6e95b0f-a336-4708-bee8-9fc50763f032*
Data versiunii curente: *10-03-2021*

Pagină intenționat goală

CUPRINS

Pagină intenționat goală

Gabriel García Márquez și secretul fericirii

Autorul fascinantului *Un veac de singurătate* – definit de critică drept cel mai bun roman de expresie spaniolă după *Don Quijote* al lui Cervantes – încununat cu laurii Premiului Nobel pentru Literatură (1982), la decernarea căruia a uimit nu numai asistența, participînd la ceremonie îmbrăcat în tradiționala *guayabera* albă, specifică zonei Caraibilor, și în mînă cu un trandafir galben – simbol al Columbiei și amuleta sa personală – cel care a dăruit recent literaturii un volum de memorii plin de neprevăzut, *A trăi pentru a-ți povesti viața* – veritabil *best-seller* internațional, al cărui tiraj de lansare a fost adus la Ciudad de México sub protecția transportoarelor blindate – irumpe din nou în atmosfera mitică ce îi învăluie viața și opera cu un titlu transparent care șochează: *Povestea tîrfelor mele triste*.

Și destinul acestei cărți stă sub semnul neprevăzutului. Cu o săptămînă înainte de apariția oficială, o versiune nedefinitivată a originalului este sustrasă – în pofida măsurilor draconice de securitate – și după numai 16 ore, pe străzile din Bogotá se vînd mii de exemplare ale ediției-pirat, fapt ce obligă casa editorială columbiană să devanseze lansarea, care a avut loc la sfîrșitul lunii octombrie, tirajul inițial fiind de un milion de exemplare pentru America Latină și Spania.

Este un caz nemaiîntîlnit de mafie literară, cînd o copie ilegală vede lumina tiparului înaintea originalului, ceea ce, potrivit lui Moisés Meló, editorul cărții, „mutilează conținutul operei”.

Nici geneza acestei ultime creații marqueziene nu a fost scutită de avataruri. Inițial, au fost trei povestiri, scrise în momentele de răgaz ale anilor de muncă istovitoare la memorii, și care au fost apoi contopite într-o singură operă, greu de definit ca gen literar, fiind prea lungă pentru o povestire și prea scurtă pentru un roman, întocmai cum se întîmplase cu cea de a doua carte a sa, *Colonelului nu are cine să-i scrie*.

Povestire sau roman scurt, recenta carte a lui G.G., cum îl alintă, după o uzanță la modă, revistele literare, sau Gabo, cum îi spun prietenii, este o nouă și certă izbîndă, reluînd într-o viziune aparte, surprinzătoare, eterna temă a iubirii, fericit ilustrată de capodopere anterioare – romanele *Un veac de singurătate*, *Dragostea în vremea holerei*, *Despre dragoste și alți demoni* sau povestirea *Urma sîngelui tău pe zăpadă*. Căci *Povestea tîrfelor mele triste* este, așa cum mărturisește protagonistul-autor, „povestea marii mele iubiri”, o prodigioasă incursiune în tainele sentimentului erotic, pe care îl trăiește, pentru prima oară în viață cu adevărat, un bărbat în vîrstă de nouăzeci de ani pentru o fată de paisprezece, plasată deci la antipozii ciclului său vital.

Dar geniul lui García Márquez săvîrșește miracolul: dincolo de substanța epică, desfășurată cu predilecție într-un bordel din Barranquilla – oraș în care și-a petrecut anii de liceu și în care, mai tîrziu, ca tînăr ziarist, a trăit viața boemă a intelectualilor săraci nonconformiști ai epocii, cu tumultuoasele-i discuții politice, literare și artistice, dar și cu frecventarea asiduă a cîrciumilor și bordelurilor – romanul este o meditație subtilă și melancolică a omului timpurilor noastre asupra iubirii, în sensul cel mai pur, mai nobil și mai generos de care este capabilă ființa umană.

Cheia de boltă a narațiunii se inspiră dintr-o idee a scriitorului japonez Yasunari Kawabata, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1968), expusă concis în cele două fraze din romanul acestuia *Casa frumoaselor adormite* pe care García Márquez le alege drept motto al noii sale cărți, idee care revine aici, obsesiv: într-adevăr, *Avionul frumoasei adormite*, una dintre cele mai

emoționante povestiri marqueziene, atestă fără echivoc acest filon, autorul mărturisind aici: „Dintotdeauna am fost încredințat că nu există nimic mai frumos pe lume decît o femeie frumoasă, așa încît mi-a fost cu neputință să mă sustrag măcar o clipă farmecului acestei făpturi neasemuite care dormea alături de mine [...] Atunci am contemplat-o în voie, ceasuri în șir, și unicul semn de viață pe care l-am putut percepe au fost umbrele viselor ce-i lunecau peste frunte ca norii pe apă”... „Mi se părea de necrezut: primăvara trecută citisem un minunat roman al lui Yasunari Kawabata despre burghezii în vîrstă din Kyoto care plăteau sume enorme ca să-și petreacă noaptea contemplînd fetele cele mai frumoase din oraș, care zăceau goale și narcotizate, pe cînd ei agonizau de iubire în același pat. Nu le puteau trezi, nici atinge, și nici măcar nu încercau s-o facă, fiindcă esența plăcerii era să le vadă dormind. În noaptea aceea, veghind somnul frumoasei, am ajuns nu doar să înțeleg rafinamentul acela senil, ci și să-l trăiesc plenar.”

Reluînd și amplificînd această idee în *Povestea tîrfelor mele triste*, García Márquez – care a impus în literatura contemporană conceptul de *realism magic* – oferă o impresionantă dovadă a artei sale inegalabile, rafinîndu-și pînă la desăvîrșire harul de a transfigura prin imaginație realitatea, în virtutea căruia scriitorul paraguayan Arturo Roa Bastos l-a definit, atît de expresiv, ca fiind „cel mai mare vrăjitor al Americii Latine”.

Datele realului îl descriu pe protagonistul aflat la apusul vieții drept un bărbat în a cărui existență patima, sexualitatea au jucat, încă de cînd împlinise doisprezece ani, un rol precumpănitor, dar trunchiat, reducîndu-se la lumea tîrfelor („Niciodată nu m-am culcat cu vreo femeie fără s-o plătesc, și pe puținele care nu erau de meserie le-am convins prin argumente ori cu de-a sila să primească bani...”) și la eternul orgoliu de mascul („Cam pe la douăzeci de ani am început să țin un catastif cu numele, vîrsta, locul și cîteva însemnări privitoare la împrejurările și la felul în care se petrecuse totul. Pînă la cincizeci de ani, ajunsesem la cinci sute paisprezece femei...”).

Cu atît mai uluitor se proiectează, prin contrast, descoperirea adevăratei iubiri: „M-am trezit în revărsatul zilei, fără să-mi amintesc unde mă aflam. Copila dormea mai departe cu spatele la mine, ghemuită ca un făt... A fost ceva nou pentru mine. Nu cunoșteam vicleșugurile seducției și veșnic îmi alesesem la întîmplare iubitele de o noapte, mai curînd luîndu-mă după preț decît după farmecele lor, și făcusem dragoste fără dragoste, pe jumătate îmbrăcați de cele mai multe ori, și întotdeauna pe întuneric, pentru a ne închipui că sîntem mai buni. În noaptea aceea am descoperit plăcerea de necrezut de a contempla trupul unei femei adormite fără imboldirea dorinței sau opreliștile pudorii".

Revelația odată produsă, planul realului și al fanteziei încep să alterneze, apoi să se contopească, într-un halucinant joc de oglinzi ce se proiectează în infinit. Plăcerea nețărmurită de a veghea somnul iubitei, intensitatea fascinației de a pătrunde lin în acest teritoriu al dragostei de curînd descoperit îl fac să simtă întru totul reală, palpabilă prezența ființei îndrăgite, în absența acesteia, protagonistul trăind permanent ca într-un vis, fără a putea desluși granița între concretețe și imaginar. La început, încredințat că amintirile reale sînt năluciri ale memoriei, pe cînd amintirile închipuite sînt atît de convingătoare încît luaseră locul realității, găsește o explicație: „Așa cum se uită faptele reale, pot stărui în minte și unele care n-au existat niciodată, de parcă s-ar fi petrecut aievea". Dar, încetul cu încetul, contururile realității se șterg – cînd află că iubita va face șaptesprezece ani, exclamă descumpănit: „M-a neliniștit că era atît de reală încît împlinea ani"... „De necrezut: văzînd-o și atingînd-o în carne și oase mi se părea mai puțin reală decît în amintirile mele" – și, pînă la urmă, deslușește cu înfrigurare adevăratul sens al marii taine: „Astăzi știu că nu a fost o nălucire, ci încă un miracol al primei iubiri din viața mea aflate abia la nouăzeci de ani".

Povestea tîrfelor mele triste respiră o poezie fantastică, o melancolie seducătoare, grație desăvîrșirii stilistice a scriiturii.

Întreaga arhitectură a demersului narativ este edificată cu savantă măiestrie, cu precizie și minuție de bijutier.

Perfect conștient de impactul pe care trebuie să-l aibă asupra cititorului începutul narațiunii, autorul formula pregnant, în prologul la volumul *Douăsprezece povestiri călătoare*: „... În primul paragraf al unui roman trebuie definit totul: structură, ton, ritm, lungime și, uneori, chiar și caracterul vreunui personaj”. Iar ultima sa carte ilustrează magistral acest postulat, începînd astfel: „În anul în care am împlinit nouăzeci de ani, am vrut să-mi dăruiesc o noapte nebună cu o adolescentă fecioară. Mi-am adus aminte de Rosa Cabarcas, patroana unei case clandestine care obișnuia să-și încunoștințeze clienții statornici cînd avea vreo noutate disponibilă. Niciodată n-am cedat acesteia sau oricărei alteia dintre multele-i tentații obscene, dar ea nu credea în puritatea principiilor mele. Și morala e o chestiune de timp, spunea, cu un zîmbet răutăcios, ai să vezi...”

Pe tot cuprinsul romanului scriitorul se dovedește cu strălucire același „îmblînzitor de cuvinte” care a subjugat o lume întreagă. Din risipa barocă de imagini de vibrantă frumusețe iată doar cîteva exemple: „Mi-am plimbat vîrful arătătorului de-a lungul grumazului nădușit și toată ființa i s-a înfiorat lăuntric, precum un acord de harfă”; „Luna plină prindea să ajungă în mijlocul cerului și lumea se vedea parcă scufundată în apă verde”; „Avea niște ochi de pisică sălbatică, un trup la fel de provocator și îmbrăcată, și goală și niște plete bogate de aur răvășit al căror parfum de femeie mă făcea să plîng de furie, mușcînd perna”.

Și, mai presus de orice, din această ultimă carte transpare infinita bucurie a creatorului care, încă uimitor de tînăr, în plenitudinea senectuții, la 76 de ani, și-a desăvîrșit menirea. „Tot ce mă interesează mai mult pe lumea aceasta este procesul de creație”, spunea García Márquez, robit de „plăcerea de a scrie, cea mai intimă și solitară care se poate imagina”, de „viciul devastator al scrisului”, și, ca un corolar, într-un interviu recent, declara: „Secretul fericirii este să faci numai ceea ce te pasionează”.

Pagină intenționat goală

„Nu se cuvine să faceți nimic de prost gust, l-a prevenit pe bătrînul Eguchi femeia de la han. Nu se cuvine să-i vîrîți degetul în gură fetei adormite și nici să încercați orice altceva de felul acesta.”

Yasunari Kawabata
Casa frumoaselor adormite

Pagină intenționat goală

I

În anul în care am împlinit nouăzeci de ani, am vrut să-mi dăruiesc o noapte de dragoste nebună cu o adolescentă fecioară. Mi-am adus aminte de Rosa Cabarcas, patroana unei case clandestine care obișnuia să-și încunoștințeze clienții statornici cînd avea vreo noutate disponibilă. Niciodată n-am cedat acesteia sau oricărei alteia dintre multele-i tentații obscene, dar ea nu credea în puritatea principiilor mele. Și morala e o chestiune de timp, spunea, cu un zîmbet răutăcios, ai să vezi. Avea cu cîțiva ani mai puțin decît mine și nu mai știam nimic despre ea de atîta amar de vreme, că s-ar fi putut prea bine să fi murit. Însă la primul apel i-am recunoscut vocea la telefon și i-am slobozit fără nici un preambul:

— Astăzi, da.

Ea suspină: Ah, sărmanul meu învățat, te faci nevăzut preț de douăzeci de ani și dai semne de viață numai ca să ceri imposibilul. Își recăpătă îndată stăpînirea de sine proprie meseriei și-mi oferi o jumătate de duzină de opțiuni îmbietoare, dar e drept că nici una neprihănită. Am refuzat-o, stăruind că trebuia să fie fecioară și chiar pentru noaptea aceea. Ea m-a întrebat alarmată: Ce anume vrei să-ți dovedești? Nimic, i-am răspuns, enervat că pusese degetul pe rană, știu prea bine ce pot și ce nu pot. Ea spuse impasibilă că învățații le știu pe toate, dar nu chiar pe toate: singurele Fecioare care au mai rămas pe lume sînteți voi, cei născuți în august. De ce nu mi-ai dat comanda mai devreme? Inspirația vine pe nepusă masă, i-am răspuns. Dar poate că așteaptă, spuse ea, veșnic mai înțeleaptă decît oricare bărbat, și-mi ceru măcar două

zile să cerceteze temeinic piața. I-am replicat cît se poate de serios că, pentru o asemenea treabă, la vîrsta mea fiecare ceas înseamnă un an. Atunci nu-i cu putință, zise ea fără urmă de îndoială, dar, în sfîrșit, așa-i mai emoționant, ce naiba, te sun într-o oră.

Nu trebuie s-o spun, fiindcă se vede de la o poștă: sînt urît, timid și anacronic. Însă muncindu-mă atîta să nu fiu așa, am ajuns să simulez tocmai contrariul. Pînă în ziua de astăzi, cînd m-am hotărît să povestesc cum sînt, din proprie voință și nesilit de nimeni, chiar de-ar fi numai ca să-mi ușurez cugetul. Am început cu telefonul neobișnuit dat Rosei Cabarcas pentru că, văzut cu ochii de astăzi, acela a fost începutul unei noi vieți, la o vîrstă la care majoritatea muritorilor sînt morți.

Locuiesc într-o casă colonială pe trotuarul însorit dinspre parcul San Nicolás, unde mi-am petrecut toate zilele vieții fără femeie și fără avere, unde au trăit și au murit părinții și unde mi-am propus să mor singur, în același pat în care m-am născut și într-o zi pe care mi-o doream îndepărtată și fără suferință. Tata a cumpărat-o la sfîrșitul secolului al XIX-lea, cînd a fost scoasă la mezat, a închiriat parterul pentru prăvălii de lux companiei unor italieni și și-a păstrat etajul ca să trăiască aici fericit cu fata unuia dintre ei, Florina de Dios Cargamantos, remarcabilă interpretă a lui Mozart, poliglotă și admiratoare a lui Garibaldi, femeia cea mai frumoasă și mai talentată din cîte au existat vreodată în oraș: mama mea.

Cuprinsul casei e încăpător și luminos, cu ghirlande de stuc și pardoseală în carouri din mozaic florentin și cu patru uși de sticlă ce dau într-un balcon prelung, unde mama se așeza în serile de martie să cînte arii de dragoste cu verișoarele ei italience. De aici se vede parcul San Nicolás cu catedrala și statuia lui Cristofor Columb și, mai departe, magaziile de pe cheiul portului și necuprinsul orizont al marelui fluviu Magdalena la douăzeci de leghe de la vărsare. Singurul neajuns al casei este că soarele bate treptat dintr-o fereastră într-alta pe măsură ce se scurge ziua și trebuie să le închizi pe toate ca să încerci să-ți faci siesta în penumbra

fierbinte. Cînd am rămas singur, la treizeci și doi de ani, m-am mutat în odaia care fusese dormitorul părinților, am deschis o ușă de trecere spre bibliotecă și am început să scot la licitație tot ce nu-mi mai era de trebuință pentru trai, adică, pînă la urmă, aproape tot, în afară de cărți și de pianolă.

Vreme de patruzeci de ani am fost făcător de știri la *El Diario de La Paz*; munca mea consta în a transpune și completa în proză autohtonă știrile din lume pe care le prindeam din zbor din spațiul sideral pe unde scurte sau prin codul Morse. Astăzi mă întrețin, de bine, de rău, cu pensia de pe urma acelei îndeletniciri acum dispărute; mă întrețin și mai anevoie cu aceea de profesor de gramatică spaniolă și de latină, aproape deloc cu articolul din fiecare duminică pe care l-am scris fără întrerupere de peste o jumătate de veac și absolut deloc cu cronicile muzicale și teatrale pe care mi le publică *El Diario* pe gratis în nenumăratele ocazii cînd vin interpreți de vază. N-am făcut niciodată altceva în afara scrisului, însă n-am vocație și nici har de povestitor, ignor cu desăvîrșire normele compoziției dramatice și dacă m-am angajat la treaba asta e numai pentru că am încredere în înțelepciunea ce se desprinde din multele lecturi pe care le-am făcut în viață. Spus fără ocolișuri, sînt un nevolnic fără nici un merit și fără strălucire, care n-ar fi avut nimic de lăsat moștenire urmașilor, dacă n-ar fi fost faptele pe care mă pregătesc să le depăn cum voi putea în această poveste a marii mele iubiri.

În ziua în care am împlinit nouăzeci de ani, m-am deșteptat, ca de obicei, la cinci dimineața. Singura mea obligație, fiind vineri, era să scriu articolul cu semnătura mea care se publică duminica în *El Diario de La Paz*. Simptomele din zori fuseseră cum nu se poate mai propice ca să nu fiu fericit: de cum s-a crăpat de ziuă, au început să mă doară toate oasele, fundul îmi ardea și s-au pornit tunete prevestitoare de furtună, după trei luni de secetă. M-am spălat în timp ce se făcea cafeaua, mi-am servit o ceașcă mare îndulcită cu miere de albine și însoțită de două turte de tapioca și mi-am pus salopeta de doc pe care o port în casă.

Tema articolului din ziua aceea se referea, de bună seamă, la cei nouăzeci de ani pe care-i împlineam. Niciodată nu m-am gîndit la vîrstă ca la o crăpătură de pe tavan prin care plouă și care îți arată cît ți-a mai rămas de trăit. De mic copil am auzit spunîndu-se că, atunci cînd moare un om, păduchii ce i s-au strîns în claia de păr încep să mișune înspăimîntați pe pernă, spre rușinea familiei. Asta m-a impresionat într-atît că m-am lăsat tuns chilug pentru a merge la școală, iar rarele șuvițe ce mi-au mai rămas mi le spăl și astăzi cu săpun de rufe. Ceea ce înseamnă, îmi spun acum, că de mic copil mi s-a dezvoltat mai tare simțul rușinii sociale decît cel al morții.

De luni de zile plănuisem ca articolul meu aniversar să nu fie obișnuita lamentație pentru anii scurși, ci tocmai dimpotrivă: o glorificare a bătrîneții. Am început întrebîndu-mă cînd am realizat că sînt bătrîn și cred că asta se întîmplase cu foarte puțin timp în urmă. La patruzeci și doi de ani, mă dusesem la doctor din pricina unei dureri de spate care mă stînjenea la respirat. El n-a luat-o în seamă: e o durere firească la vîrsta dumneavoastră, mi-a zis.

— În cazul acesta, i-am răspuns, ce nu e firesc este vîrsta mea.

Doctorul mi-a zîmbit compătimitor. Văd că sînteți un filozof, mi-a spus. A fost prima oară cînd m-am gîndit la vîrsta mea în termeni de bătrînețe, dar nu peste mult am și uitat-o. M-am deprins să mă trezesc în fiecare zi cu altă durere ce-și tot schimba locul și felul pe măsură ce anii treceau. Uneori părea ca o gheară a morții și a doua zi dispărea. Cam pe atunci am auzit spunîndu-se că primul semn de bătrînețe e cînd începi să semeni cu tatăl tău. Trebuie să fiu, pesemne, condamnat la tinerețe eternă, mi-a trecut prin cap, fiindcă profilul meu cabalin nu va semăna în veci nici cu cel de vajnic locuitor din Caraibe, cum a fost tata, și nici cu cel roman imperial al mamei. Adevărul e că primele schimbări sînt atît de lente, că abia dacă se zăresc și te vezi mai departe de dinlăuntru ca întotdeauna, dar ceilalți le remarcă de dinafară.

În cea de a cincea decadă, începusem să-mi imaginez ce însemna bătrînețea, cînd am constatat cele dintîi goluri ale memoriei. Îmi căutam prin toată casa ochelarii, pînă descopeream că îi aveam pe nas, sau mă băgăm cu ei sub duș, sau mi-i puneam pe cei de citit fără să mi-i scot pe cei de distanță. Într-o zi am luat micul dejun de două ori, pentru că am uitat și am învățat să recunosc îngrijorarea prietenilor cînd nu îndrăzneau să-mi atragă atenția că le povesteam aceeași anecdotă pe care le-o spusesem săptămîna trecută. Pe vremea aceea aveam în minte un pomelnic cu chipuri cunoscute și altul cu numele fiecăruia, dar, în momentul cînd trebuia să salut, nu izbuteam să fac să coincidă chipurile și numele.

Vîrsta mea sexuală nu m-a preocupat niciodată, pentru că puterile mele nu depindeau atît de mine, cît de ele, și ele știau cum s-o facă și de ce anume atunci cînd voiau. Astăzi rîd de băieții de optzeci de ani care se duc la doctor îngroziți de obsesiile astea, fără să știe că la nouăzeci e și mai rău, dar nu mai contează: sînt riscurile de a fi în viață. În schimb, e o binecuvîntare a vieții că memoria bătrînilor slăbește pentru lucrurile care nu sînt esențiale, dar că rareori dă greș pentru cele care ne interesează cu adevărat. Cicero a ilustrat aceasta dintr-o trăsătură de condei: „Nu-i pe lume bătrîn care să uite unde și-a ascuns comoara”.

Cu reflecțiile astea, și multe altele, terminasem o primă ciornă a articolului cînd soarele de august izbucni printre migdalii din parc, iar vasul poștal de pe fluviu, care întîrziase o săptămînă din pricina secetei, a intrat șuierînd în canalul portului. Mi-am zis: iată cum vin cei nouăzeci de ani ai mei. Nu voi ști niciodată de ce, nici nu încerc să aflu, dar imaginea aceea cutremurătoare a fost imboldul care m-a făcut să-i dau telefon Rosei Cabarcas ca să mă ajute să-mi cinstesc aniversarea cu o noapte libertină. De ani de zile făcusem pace bună cu trupul meu, dedicîndu-mă recitirii capricioase a clasicilor mei și programelor mele particulare de muzică cultă, însă dorința din ziua aceea a fost atît de năvalnică, încît mi s-a părut un dar de la Dumnezeu. După ce am vorbit la telefon, n-am mai putut scrie. Mi-am atîrnat hamacul într-un ungher

al bibliotecii, unde în cursul dimineții nu bate soarele, și m-am trîntit, cu o piatră pe suflet din pricina zbuciumului așteptării.

Fusesem un copil răsfățat, cu o mamă înzestrată cu multiple virtuți, răpusă de oftică la cincizeci de ani, și cu un tată formalist căruia nu i s-a cunoscut niciodată vreun pas greșit și care a fost găsit în zori mort în patul lui de văduv, în ziua cînd s-a semnat tratatul de la Neerlandia, punîndu-se astfel capăt Războiului de O Mie de Zile și multor alte războaie civile din secolul trecut. Pacea a schimbat orașul într-un sens neprevăzut și nedorit. O mulțime de femei libere întesară pînă la delir vechile cîrciumi de pe Strada Mare, care s-a numit mai tîrziu Drumul Abello și acum e Paseo Colón, în orașul acesta drag mie, atît de apreciat de locuitorii lui, dar și de străini, datorită omeniei celor de aici și limpezimii luminii sale.

Niciodată nu m-am culcat cu vreo femeie fără s-o plătesc, și pe puținele care nu erau de meserie le-am convins prin argumente ori cu de-a sila să primească bani chiar de-ar fi să-i arunce la gunoi. Cam pe la douăzeci de ani, am început să țin un catastif cu numele, vîrsta, locul și cîteva însemnări privitoare la împrejurările și la felul în care se petrece totul. Pînă la cincizeci de ani, ajunsesem la cinci sute paisprezece femei cu care o făcusem cel puțin o dată. Am încetat să mai notez cînd trupul nu mai răzbea cu atîtea și puteam ține socoteala fără catastif. Îmi aveam propria etică. Niciodată n-am făcut amor în grup ori în locuri publice, nici n-am împărtășit secrete și nici n-am povestit vreo aventură a trupului sau a sufletului, căci de tînăr am luat aminte că nici una nu rămîne nepedepsită.

Singura legătură ciudată a fost cea pe care am păstrat-o ani în șir cu credincioasa mea Damiana. Era aproape o copilă, cu trăsături indiene, voinică și sălbatică, zgîrcită la vorbă, dar hotărîtă, care umbla desculță, ca să nu mă deranjeze pe cînd scriam. Îmi amintesc că stăteam și citeam *Mîndra andaluză* în hamacul din pridvor și am văzut-o din întîmplare aplecată peste albie, cu o fustă atît de scurtă, că lăsa descoperite rotunjimile-i ispititoare. Pradă

unei înflăcărări nestăvilite, i-am ridicat-o la spate, i-am coborît chiloții pînă la genunchi și am pătruns-o altminteri. „Vai, domnule, spuse ea cu un geamăt lugubru, locul ăsta nu-i făcut pentru intrat, ci pentru ieșit.” Un tremur puternic îi străbătu trupul, dar rămase neclintită. Umilit fiindcă o umilisem, am vrut să-i plătesc dublu față de prețul celor mai scumpe de pe vremea aceea, dar n-a acceptat nici un gologan și-am fost nevoit să-i măresc simbria socotind o împreunare pe lună, veșnic pe cînd spăla rufele și veșnic pe la spate.

Mi-a trecut uneori prin cap că însemnările acelea referitoare la culcat ar fi un temei strașnic pentru o relatare a rătăcirilor vieții mele, și titlul mi-a picat din cer: *Povestea tîrfelor mele triste*. Viața mea socială, în schimb, era lipsită de interes: orfan de tată și de mamă, burlac fără viitor, ziarist mediocru de șase ori finalist la Jocurile Florale din Cartagena de Indias și favorit al caricaturiștilor datorită urîțeniei mele exemplare. Pe scurt: o viață ratată care începuse prost din după-amiaza în care mama m-a dus de mînă, la nouăsprezece ani, să vedem dacă reușeam să public în *El Diario de La Paz* o cronică a vieții liceului scrisă de mine la orele de spaniolă și de retorică. S-a publicat duminica următoare cu o prezentare dătătoare de speranță a directorului. Au trecut anii și, cînd am aflat că mama plătise publicarea cronicii și a următoarelor șapte, era prea tîrziu să-mi mai fie rușine, căci coloana mea săptămînală zbura cu propriile aripi și, pe deasupra, mai eram și făcător de știri, și critic muzical.

De cînd mi-am luat bacalaureatul cu diplomă de merit am început să predau ore de spaniolă și de latină la trei licee de stat în același timp. Am fost un profesor slab, fără pregătirea necesară, fără vocație și fără nici o milă față de acei bieți copii pentru care venitul la școală era singurul mijloc de a scăpa de tirania părinților. N-am putut face nimic altceva pentru ei decît să-i țin sub teroarea riglei mele de lemn ca să se procopsească de la mine măcar cu poemul favorit: „Acestea, Fabrio, ah, durere, ce-acum le vezi, cîmpii-n singurătate, deal sumbru, fost-au odat’ Italica faimoasă”. Abia la

bătrînețe am aflat, din întîmplare, porecla caraghioasă pe care mi-au dat-o elevii pe ascuns: „Profesorul Deal Sumbru".

Asta e tot ce mi-a dăruit viața și n-am făcut nimic să obțin mai mult. Prînzeam singur într-o pauză și la șase după-amiaza ajungeam la redacția ziarului să captez semnalele din spațiul sideral. La unsprezece noaptea, cînd se închidea ediția, începea viața mea adevărată. Dormeam în Cartierul Chinezesc de două sau trei ori pe săptămînă și în tovărășii atît de diferite, că în două rînduri am fost încununat drept clientul anului. După cina în apropiata cafenea Roma, alegeam orice bordel la întîmplare și mă strecuram pe ascuns pe poarta curții din spate. O făceam pentru plăcerea mea, dar pînă la urmă și din rațiuni profesionale, grație limbariței grangurilor din viața politică ce le dezvăluiau secretele de stat amantelor de o noapte, fără să se gîndească defel că opinia publică îi auzea prin pereții de carton. Pe calea asta, de bună seamă, am descoperit și că burlăcia mea fără leac era pusă pe seama unei pederastii nocturne pe care mi-o satisfăceam cu copiii orfani de pe Strada Crimei. Am avut norocul să uit așa ceva, între alte motive întemeiate și pentru că am aflat și vorbele bune ce se spuneau despre mine și le-am apreciat la justa lor valoare.

N-am avut niciodată prieteni la cataramă, și puținii care s-au apropiat de mine sînt acum la New York. Vreau să spun că sînt morți, căci acolo presupun eu că se duc sufletele rătăcitoare ca să nu se confrunte cu adevărul vieții lor trecute. De cînd m-am pensionat, am puține de făcut, doar să-mi duc articolele la ziar vinerea după-amiaza sau diverse obligații de oarecare însemnătate: concerte la Belle Arte, expoziții de pictură la Centrul Artistic, al cărui membru fondator sînt; cîte o conferință patriotică la Societatea de îmbunătățiri pentru Populație sau un eveniment de seamă precum stagiunea în care s-a produs artista Fábregas la Teatrul Apolo. În tinerețe, mă duceam la sălile de cinema în aer liber unde, la fel de bine, ne putea lua prin surprindere o eclipsă de lună sau o dublă pneumonie din pricina unei averse răzlețe. Însă, mai mult decît filmele, mă interesau păsărelele de noapte care se culcau pe cît

costa biletul de intrare sau pe gratis, ori pe datorie. Fiindcă cinematograful nu e genul meu. Cultul obscen al lui Shirley Temple a fost picătura care a făcut să se verse paharul.

Singurele mele călătorii au fost cele patru la Jocurile Florale de la Cartagena de Indias, înainte de a împlini treizeci de ani, și una într-o noapte cumplită cu șalupa cu motor, fiind invitat de Sacramento Montiel la inaugurarea unui bordel al său la Santa Marta. În privința vieții mele casnice, nu sînt lacom din fire și am gusturi simple. De cînd Damiana a îmbătrînit și nu s-a mai gătit la mine acasă, unica mea mîncare regulată a fost *tortilla* cu cartofi la cafeneaua Roma, după ce se închidea ziarul.

Astfel încît, în ajunul zilei cînd împlineam nouăzeci de ani, am rămas nemîncat și n-am putut să mă concentrez să citesc în așteptarea veștilor de la Rosa Cabarcas. Greierii țîrîiau din răsputeri în zăpușeala de la ora două, și iureșul soarelui prin ferestrele deschise m-a silit să schimb în trei rînduri locul hamacului. Întotdeauna mi s-a părut că în zilele mele de naștere soarele dogorea cel mai tare din tot anul și învățasem să-l suport, dar starea sufletească din ziua aceea nu m-a lăsat să-i țin piept. La patru, am încercat să mă liniștesc cu cele șase suite pentru violoncel de Johann Sebastian Bach, în versiunea definitivă a lui don Pablo Casáls. Le consider tot ce poate fi mai înțelept din toată muzica, dar, în loc să mă calmeze, ca de obicei, m-au lăsat într-o stare de deprimare cumplită. Am adormit la a doua, care mi se pare puțin cam molatică, și în vis am amestecat tînguirea violoncelului cu aceea a unui vapor trist care a ridicat ancora. Aproape imediat m-a trezit telefonul, și vocea ruginită a Rosei Cabarcas m-a redat vieții. Prost să fii, noroc să ai, mi-a zis. Am găsit o puicuță mai grozavă decît cea pe care o doreai tu, dar are un cusur: abia dacă merge pe paisprezece ani. Nu-mi pasă dacă trebuie să schimb scutece, i-am răspuns în glumă, fără să-i înțeleg motivele. Nu-i vorba de tine, mi-a spus ea, dar cine o să ispășească pentru mine cei trei ani de închisoare? Nimeni n-avea să ispășească nimic și în nici un caz ea, bineînțeles. Își recruta fetele dintre minorele care vindeau în

prăvălia ei, pe care le iniția și le exploata pînă treceau la viața și mai grea de tîrfe cu diplomă, în bordelul faimos ținut de Eufemia La Negra. Nu plătise niciodată vreo amendă, fiindcă grădina ei era o Arcadie pentru autoritățile din partea locului, de la guvernator pînă la cel mai mărunt slujbaș de primărie, și era de neînchipuit că pe patroană n-ar ține-o puterile să încalce legea după bunul ei plac. Astfel că scrupulele ei de ultim moment n-aveau, pesemne, alt scop decît să profite cît mai mult de favorurile pe care le făcea: cu atît mai scumpe, cu cît meritau o pedeapsă mai mare. Diferendul s-a aplanat o dată cu adăugarea sumei de doi pesos pentru servicii și ne-am înțeles ca la zece noaptea eu să fiu la ea acasă cu cinci pesos, bani gheață și plătiți dinainte. Nici un minut mai devreme, căci copila trebuia să le dea de mîncare fraților mai mici și apoi să-i culce și să se mai îngrijească și de maică-sa, beteagă din pricina reumatismului.

Mai erau patru ceasuri. Pe măsură ce se scurgeau, pieptul mi se umplea de o spumă acră ce nu mă lăsa nicicum să respir. M-am străduit zadarnic să-mi amăgesc timpul cu îmbrăcatul. Nimic nou, de bună seamă, dacă pînă și Damiana spune că mă îmbrac cu ritualul unui episcop. M-am tăiat cu briciul de bărbierit, am fost nevoit să aștept pînă se răcește apa de la duș, încălzită prea tare de soarele ce bătea în țevi, și simplul efort de a mă șterge cu prosopul m-a făcut să nădușesc iar. M-am îmbrăcat potrivit norocului din noaptea aceea: costumul de in alb, cămașa cu dungi albastre cu guler scrobit cu pap, cravata de mătase chinezească, ghetele văcsuite cu țincvais și ceasul de aur cu coroniță, cu lanțul prins la butoniera reverului. La sfîrșit, mi-am îndoit înăuntru manșetele pantalonilor, să nu se vadă că sînt cu o șchioapă mai scund.

Am faima de zgîrcit, pentru că nimeni nu-și poate închipui că sînt chiar așa de sărac locuind unde locuiesc, și adevărul e că o noapte ca aceea era cu mult peste mijloacele mele. Din cutia cu economii de sub pat am scos doi pesos pentru plata camerei, patru pentru madamă, trei pentru copilă și cinci de rezervă, pentru masa mea de seară și alte cheltuieli mărunte. Așadar, cei paisprezece

pesos pe care mi-i dă ziarul pentru o lună de articole duminicale. I-am ascuns într-un buzunar secret de la betelie și m-am parfumat cu pulverizatorul cu apă de colonie marca Lanman & Kemp-Barclay & Comp. Atunci am simțit gheara panicii și, la primul dangăt de la opt, am coborît pe bîjbîite scările în beznă, nădușind de spaimă, și am ieșit în noaptea strălucitoare a ajunului zilei mele.

Se răcorise. Grupuri de bărbați singuri discutau țipînd în gura mare despre fotbal pe Paseo Colón, printre taximetriștii opriți în șir pe mijlocul străzii. O orchestră de alămuri cînta un vals languros pe aleea străjuită de salcîmi înfloriți. Una dintre tîrfulițele sărmane care-și vînează clienții în văzul lumii pe Strada Notarilor mi-a cerut, ca întotdeauna, o țigară și i-am răspuns ca întotdeauna: De cînd m-am lăsat de fumat, se împlinesc azi treizeci și trei de ani, două luni și șaptesprezece zile. Trecînd prin dreptul *Firului de Aur* m-am privit în vitrinele iluminate și nu m-am văzut așa cum mă simțeam, ci mai bătrîn și mai prost îmbrăcat.

Cu puțin înainte de zece, am luat un taxi și i-am cerut șoferului să mă ducă la Cimitirul Universal, pentru a nu se ști unde mergeam de fapt. S-a uitat la mine amuzat prin oglindă și mi-a spus: Nu mă speriați, domnule învățat, să dea Dumnezeu să rămîn mai departe la fel de viu ca dumneavoastră! Am coborît împreună în fața cimitirului, fiindcă el n-avea să-mi dea restul, și am fost nevoiți să schimbăm la „Mormîntul”, o bodegă amărîtă unde își plîng morții bețivanii din zori. Cînd ne-am încheiat socotelile, șoferul mi-a spus cît se poate de serios: Fiți cu băgare de seamă, domnule, că acum casa Rosei Cabarcas nu mai e nici pe departe cum a fost. N-am putut să nu-i mulțumesc, convins, ca toată lumea, că nu există nici un secret sub soare pentru șoferii de pe Paseo Colón.

Am intrat într-un cartier de oameni săraci ce n-avea nimic comun cu acela pe care îl cunoscusem pe timpul meu. Erau aceleași străzi largi cu nisip fierbinte, case cu ușile deschise, pereți din scînduri negeluite, acoperișuri din frunze de palmier și curți cu pietriș. Dar oamenii de acolo își pierduseră tihna. În majoritatea

caselor se țineau petrecerile obișnuite de vinerea seara, al căror vacarm te făceau să te cutremuri. Oricine putea intra pentru cincizeci de centime la petrecerea care-i plăcea mai mult, dar putea foarte bine și să danseze pe gratis în curte. Eu mergeam de zor, dornic să mă înghită pămîntul cu hainele mele de filfizon cu tot, însă nimeni nu m-a luat în seamă, în afară de un mulatru slăbănog care moțăia așezat în poarta unei case.

— Salut, șefu', mi-a strigat vesel nevoie mare, futai plăcut!

Ce puteam face altceva decît să-i mulțumesc? Am fost silit să mă opresc în trei rînduri să-mi trag sufletul înainte de a ajunge în vîrful ultimei coaste. De acolo am văzut uriașa lună de aramă ce se înălța la orizont și, din senin, o urgență a pîntecelui m-a făcut să mă tem pentru soarta mea, dar nu m-a ținut mult. La capătul străzii, acolo unde cartierul se prefăcea într-o pădurice de pomi fructiferi, am intrat în prăvălia Rosei Cabarcas.

Nu părea aceeași. Fusese madama cea mai discretă și tocmai de aceea și cea mai cunoscută. O femeie voinică, pe care voiam s-o facem sergent de pompieri, punîndu-i pe cap o cunună, atît pentru corpolența ei, cît și pentru eficiența cu care stingea focul bărbaților din cartier. Dar singurătatea îi împuținase trupul, îi zbîrcise pielea și-i ascuțise vocea cu atîta măiestrie, că părea o copilă bătrînă. De pe vremuri nu-i mai rămîneau acum decît dinții perfecți, cu unul pe care și-l îmbrăcase în aur din cochetărie. Ținea doliu strict pentru bărbatul ei, mort după cincizeci de ani de viață împreună, și adăugase un soi de bonetă neagră la moartea singurului fiu care o ajuta în afacerile ei dubioase. Doar ochii diafani și cruzi îi străluceau, plini de viață, și, privindu-i, mi-am dat seama că nu-și schimbase firea.

Prăvălia avea un bec slab în tavan și mai nimic de vînzare prin dulapuri, care nici măcar nu slujeau drept paravan unui comerț în gura mare strigat și cunoscut de toată lumea, dar pe care nimeni nu voia să-l recunoască. Rosa Cabarcas tocmai servea un client cînd am intrat pe vîrfuri. Nu știu dacă nu m-a recunoscut într-adevăr sau s-a prefăcut doar, ca să păstreze aparențele. M-am

așezat pe scaunul de așteptare pînă avea să fie liberă și am încercat să o recompun în memorie așa cum fusese. Nu doar o singură dată, pe cînd amîndoi eram încă zdraveni, mă lecuise de spaime și ea. Cred că mi-a citit gîndurile, fiindcă s-a întors spre mine și m-a cercetat cu o privire îngrijorător de scrutătoare. Nu trece timpul pentru tine, oftă cu tristețe. Eu am vrut s-o măgulesc: pentru tine trece, dar spre bine. Serios, mi-a zis ea, chiar ți s-a mai înviorat puțin fața de cal mort. Poate fiindcă mi-am schimbat ieslea, i-am răspuns ștrengărește. S-a însuflețit. Din cîte mi-amintesc, aveai o sculă de condamnat la galere. Cum o duce? M-am eschivat: Tot ce s-a schimbat de cînd nu ne-am mai văzut e că uneori îmi arde fundul. Diagnosticul ei nu s-a lăsat așteptat: Pentru că nu-l folosești. Îl am numai pentru ce l-a făcut Domnul, i-am răspuns, dar mă ardea într-adevăr de multă vreme și întotdeauna pe lună plină. Rosa a scotocit prin sertarele vraiște și a desfăcut o sticluță cu o pomadă verde ce mirosea a tinctură de arnică. Să-i spui copilei să ți-o ungă cu degețelul ei așa, și și-a învîrtit arătătorul cu o elocvență nerușinată. I-am răspuns că, slavă Domnului, eram încă în stare să mă descurc fără unsori de vraci. Ea mi-a zis batjocoritor: Vai, maestre, îți cer iertăciune! Și a trecut la subiect.

Copila e în cameră de la ora zece, mi-a spus; e frumoasă, curată și bine crescută, dar moartă de frică, pentru că o prietenă de-ale ei, care fugise cu un stivuitor din Gayra, sîngerase preț de două ceasuri pînă a murit. Dar, mă rog, a încuviințat Rosa, se înțelege, căci cei din Gayra au faima de a mulțumi și măgărițele. Și și-a reluat șirul: Sărmănica, pe deasupra mai trebuie să muncească și cît e ziulica de lungă cosînd nasturi într-o fabrică. Nu mi s-a părut c-ar fi o îndeletnicire chiar atît de grea. Așa cred bărbații, mi-a replicat ea, dar e mai cumplită decît să spargi piatră. În afară de asta, mi-a mai mărturisit că i-a dat copilei o licoare cu bromură și valeriană și că acum era adormită. Mi-a fost teamă că mila era alt șiretlic pentru a mări prețul, însă nu, a zis ea, cuvîntul meu e cuvînt. Cu niște reguli stricte: fiecare lucru plătit aparte, cu bani peșin și în avans. Așa a și fost.

Am urmat-o prin curte, înduioșat de chipul ei ofilit și de mersul anevoios, cu picioarele umflate în ciorapii de bumbac grosolan. Luna plină prindea să ajungă în mijlocul cerului și lumea se vedea parcă scufundată în apă verde. Aproape de prăvălie, se afla un șopron acoperit cu frunze de palmier pentru chefurile slujbașilor de la primărie, cu o mulțime de taburete din piele și de hamacuri atîrnate de furci. În curtea din spate, unde începea păduricea de pomi fructiferi, era o galerie cu șase cămăruțe de chirpici netencuite, cu plase de sîrmă împotriva țînțarilor la ferestre. Singura ocupată era în penumbră, iar Toña La Negra cinta la radio un cîntec de dragoste nefericită. Rosa Cabarcas a răsuflat adînc: Boleroul e viața. Eu eram de aceeași părere, dar pînă astăzi nu m-am încumetat s-o scriu. Ea împinse ușa, intră o clipă și ieși îndată. E tot adormită, spuse. Ai face bine s-o lași să se odihnească atît cît simte nevoia, noaptea ta e mai lungă decît a ei. Eu eram zăpăcit: Ce crezi că trebuie să fac? Știi tu ce să faci, mi-a răspuns ea cu o blîndețe deplasată, nu degeaba ești învățat. S-a întors cu spatele și m-a lăsat singur cu spaima mea.

N-aveam scăpare. Am intrat în cămăruță cu inima bătîndu-mi nebunește și am văzut-o pe copila adormită, goală și neajutorată în uriașul pat închiriat, așa cum o făcuse maică-sa. Zăcea pe o parte, cu fața spre ușă, luminată din tavan de un bec puternic ce scotea în evidență toate amănuntele. M-am așezat s-o contemplu de pe marginea patului, subjugat de vraja celor cinci simțuri.

Era oacheșă și caldă. O supuseseră la un regim de igienă și înfrumusețare ce n-a neglijat nici puful care-i mijea la pubis. Îi ondulaseră părul și avea la unghiile de la mîini și de la picioare un lac natural, dar pielea de culoarea melasei se vedea aspră și julită. Sînii de curînd iviți păreau încă de băiețel, dar se simțeau împinși de o energie secretă, gata să se dezlănțuie. Partea cea mai frumoasă a trupului ei erau picioarele mari cu care, de bună seamă, pășea tainic, cu degete lungi și sensibile ca alte mîini. Era umedă de o sudoare fosforescentă, în pofida ventilatorului, iar căldura

devenea insuportabilă pe măsură ce noaptea înainta. Era cu neputință să-ți imaginezi cum arăta în realitate fața vopsită grosolan, sub stratul dens de pudră de orez cu două pete de fard pe obraji, cu gene false, sprîncenele și pleoapele parcă date cu negru de fum și buzele mărite cu ruj ca ciocolata. Însă fardurile nu reușeau să-i ascundă trăsăturile: nasul mîndru, sprîncenele împreunate, buzele îmbietoare. Mi-am zis: un tăuraș fraged gata de luptă.

La unsprezece, m-am dus, ca de obicei, la baie, unde se aflau, pe un scaun, hainele-i de fată nevoiașă, împăturite cu grijă de bogătană: o rochie de stambă imprimată cu fluturi, niște chiloți galbeni de barchet și sandale de sfoară de agavă. Peste haine era o brățară ieftină și un lănțișor foarte fin cu un medalion cu Fecioara. Pe polița chiuvetei, o poșetă cu un ruj, o cutiuță de farduri, o cheie și niște monede mărunte. Totul atît de ieftin și de uzat, că nu mi-am putut imagina pe nimeni atît de sărac ca ea.

M-am dezbrăcat și mi-am aranjat hainele cum am putut mai bine pe umeraș, ca să nu șifonez mătasea cămășii și dunga pantalonilor de in. Am urinat în closetul cu lanț, așezat precum m-a învățat de mic copil Florina de Dios, pentru a nu stropi marginea vasului și, chiar și acum, lăsînd modestia la o parte, cu un șuvoi năvalnic și neîntrerupt, de mînz sălbatic. Înainte de a ieși, m-am apropiat de oglinda chiuvetei. Calul care m-a privit de acolo nu era mort, ci lugubru și avea o gușă ca un papă, pleoapele umflate, iar coama care fusese odinioară chica mea de muzician era acum rărită.

— La naiba – i-am zis – ce pot să fac dacă nu-ți sînt pe plac?

Străduindu-mă să n-o trezesc, m-am așezat gol pe pat și am cercetat-o puțin cîte puțin, căci vederea mi se deprinsese cu amăgirile luminii roșiatice. Mi-am plimbat vîrful arătătorului de-a lungul grumazului nădușit și toată ființa i s-a înfiorat lăuntric, precum un acord de harfă, întorcîndu-se spre mine cu un fornăit ce m-a învăluit în aburul răsuflării ei acrișoare. Am strîns-o de nas cu degetul mare și arătătorul, și ea s-a scuturat, și-a ferit capul și mi-a întors spatele fără să se trezească. Am încercat să-i desfac

picioarele cu genunchiul, îmboldit de o ispită neprevăzută. La primele două tentative s-a împotrivit cu pulpele încordate. I-am cîntat la ureche: „Patul Delgadinei de îngeri e străjuit". S-a destins puțin. Un curent fierbinte mi-a urcat prin vene și lenta mea vietate ieșită la pensie se trezi din somnul ei prelung.

Delgadina, sufletul meu, am implorat-o cu jind. Delgadina. Ea scoase un geamăt sumbru, scăpă dintre coapsele mele, îmi întoarse spatele și se strînse ca un melc în căsuța lui. Licoarea cu valeriană a fost pesemne la fel de eficace pentru mine ca și pentru ea, fiindcă nici ea, nici altcineva n-a pățit nimic. Dar nu mi-a păsat. M-am întrebat la ce bun s-o deștept, așa umilit și trist cum mă simțeam și rece ca un chefal.

Limpezi, necruțătoare, răsunară atunci clopotele vestind miezul nopții și începură zorii zilei de 29 august, ziua martiriului Sfîntului Ioan Botezătorul. O ființă omenească plîngea în hohote pe stradă și nimeni n-o lua în seamă. M-am rugat pentru ea, dacă avea nevoie de așa ceva, dar și pentru mine, în chip de mulțumire pentru darurile primite. „Nimeni să nu se amăgească la gîndul că va dura ce-și dorește mai mult decît tot ce-a fost."[1] Copila gemu prin somn și m-am rugat și pentru ea: „Căci toate-s sortite să treacă pe astă lume". Apoi am stins radioul și lumina, să dorm.

M-am trezit în revărsatul zilei, fără să-mi amintesc unde mă aflam. Copila dormea mai departe cu spatele la mine, ghemuită ca un făt. Am avut senzația neclară că o simțisem sculîndu-se în beznă și că auzisem apa trasă la baie, dar se putea prea bine să fi visat. A fost ceva nou pentru mine. Nu cunoșteam vicleșugurile seducției și veșnic îmi alesesem la întîmplare iubitele de o noapte, mai curînd luîndu-mă după preț decît după farmecele lor, și făcusem dragoste fără dragoste, pe jumătate îmbrăcați, de cele mai multe ori, și întotdeauna pe întuneric, pentru a ne închipui că sîntem mai buni. În noaptea aceea am descoperit plăcerea de

[1] Strofă din celebrul poem filozofic spaniol *Versuri de Jorge Manrique la moartea părintelui său.*

necrezut de a contempla trupul unei femei adormite fără îmbol-direa dorinței sau opreliștile pudorii.

M-am sculat la cinci, îngrijorat din pricina articolului meu duminical care trebuia să fie pe masa redacției înainte de douăsprezece. Mi-am ușurat pîntecele punctual, încă stăpînit de ceea ce răscolea în mine luna plină și, cînd am tras apa, am simțit că necazurile mele din trecut au pierit și ele, scurgîndu-se în canal. Cînd m-am întors în cameră, proaspăt și îmbrăcat, copila dormea cu fața în sus în lumina împăciuitoare a răsăritului, de-a curmezișul pe pat, cu brațele desfăcute în cruce și stăpînă absolută a fecioriei sale. Domnul să ți-o păstreze, i-am zis. I-am pus pe pernă toți banii și mi-am luat rămas-bun pentru totdeauna cu o sărutare pe frunte. Casa, ca orice bordel în zori, era tot ce poate fi mai aproape de paradis. Am ieșit pe poarta dinspre pădurice să nu întîlnesc pe nimeni. Am început să simt, în bătaia soarelui dogoritor din stradă, povara celor nouăzeci de ani, și să socotesc minut cu minut clipele nopților pe care le mai aveam pînă va fi să mor.

Pagină intenționat goală

II

Scriu această poveste în puținul rămas din biblioteca părinților mei, ale cărei rafturi stau să se prăbușească grație răbdării cariilor. La urma urmelor, pentru ce mai am eu de făcut pe lumea asta, mi-ar fi de-ajuns dicționarele mele de toate soiurile, primele două serii ale *Episoadelor Naționale* de don Benito Pérez Galdós și *Muntele vrăjit*, care m-a învățat să înțeleg stările de spirit denaturate de oftică ale mamei.

Spre deosebire de alte mobile și de mine însumi, masa mare la care scriu pare a se bucura de o sănătate tot mai bună o dată cu trecerea timpului, pentru că a fost făcută din esențe fine de către bunicul meu din partea tatălui, care a fost tîmplar de corăbii. Deși nu-s obligat s-o scriu, o împodobesc în fiecare dimineață cu rigoarea zadarnică ce m-a făcut să pierd atîtea iubiri. Am la îndemînă cărțile mele complice: cele două tomuri din *Primul Dicționar Ilustrat* al Academiei Regale, din 1903; *Tezaurul Limbii Castiliene sau Spaniole* de don Sebastián de Covarrubias; gramatica lui don Andrés Bello, pentru vreo eventuală îndoială semantică, așa cum se cuvine; noul *Dicționar ideologic* al lui don Julio Casares, în special pentru antonimele și sinonimele sale, apoi *Vocabulario della Lingua Italiana* de Nicola Zingarelli, spre a mă folosi de limba mamei, pe care am învățat-o din leagăn, și dicționarul de latină pe care, fiind mama celorlalte două, o consider limba mea de obîrșie.

În stînga mesei de scris țin veșnic cinci file de hîrtie velină de mărime obișnuită pentru articolul meu de duminică și cornul cu praf pentru scrisori, pe care-l prefer modernului tampon de sugativă. În dreapta se află călimara și tocurile din metal

ușor cu pernița de aur, deoarece încă mai scriu cu literele acelea romantice învățate de la Florina de Dios ca să nu mă deprind cu caligrafia oficială a soțului ei, care a fost notar și expert contabil pînă și-a dat duhul. De multă vreme ni s-a impus la ziar să scriem la mașină, spre o mai bună calculare a textului cules la linotip și o mai mare siguranță a imprimării, dar niciodată n-am dar curs acestui prost obicei. Am scris mai departe de mînă, transcriind apoi la mașină cu un istovitor ciocănit de găină, grație privilegiului ingrat de a fi colaboratorul cel mai vechi. Astăzi, pensionat, dar nu învins, mă bucur de favoarea sacră de a lucra acasă, cu telefonul închis, pentru ca nimeni să nu mă deranjeze, și fără cenzor care să urmărească ce scriu peste umărul meu.

Trăiesc fără cîini, fără păsări și n-am nici servitori, în afară de credincioasa mea Damiana care m-a scos din încurcăturile cele mai neașteptate și continuă să vină o dată pe săptămînă să mai deretice, chiar așa cum e acum, căci stă prost cu vederea și cu mintea. Pe patul de moarte, mama m-a implorat să mă însor de tînăr cu o femeie albă, să facem măcar trei copii, unul neapărat o fată cu numele ei, pe care-l purtaseră maică-sa și bunică-sa. Am luat aminte la rugămintea ei fierbinte, dar aveam o idee atît de flexibilă despre tinerețe, că niciodată nu mi s-a părut prea tîrziu. Pînă într-o zi călduroasă la prînz, cînd am greșit ușa în casa pe care o avea familia Palomares de Castro la Pradomar și-am surprins-o goală pe Ximena Ortiz, mezina, care își făcea siesta în dormitorul de alături. Era culcată cu spatele la ușă și s-a întors să mă privească peste umăr cu un gest atît de iute, că nu mi-a lăsat timp să fug. Ah, iertare, am izbutit să bîigui cu sufletul la gură. Ea a zîmbit, s-a întors spre mine cu o mișcare de gazelă și mi s-a arătat din cap pînă-n picioare. Toată odaia părea saturată de intimitatea ei. Nu era chiar în pielea goală, căci avea după ureche o floare otrăvitoare cu petale portocalii, ca *Olympia* lui Manet, și, tot ca ea, purta o brățară de aur la încheietura mîinii drepte și o coleretă de perle mărunte. Nu mi-am imaginat în veci că aș putea vedea ceva

mai tulburător cîte zile voi mai avea, iar astăzi pot adeveri că am avut dreptate.

Am închis brusc ușa, rușinat de stîngăcia mea și hotărît s-o uit. Însă Ximena Ortiz nu m-a lăsat. Îmi trimitea mesaje prin prietene comune, bilețele incitante, amenințări brutale, în vreme ce se răspîndea zvonul că eram îndrăgostiți nebunește unul de altul, fără ca noi să fi schimbat vreun cuvînt. A fost imposibil să rezist. Avea niște ochi de pisică sălbatică, un trup la fel de provocator și îmbrăcată, și goală și niște plete bogate de aur răvășit, al căror parfum de femeie mă făcea să plîng de furie, mușcînd perna. Știam că nicicînd n-avea să fie dragoste, dar atracția satanică pe care o exercita asupră-mi era atît de neîndurătoare, că mă străduiam să mă alin cu toate femeiuștile cu ochi verzi care-mi ieșeau în cale. N-am izbutit vreodată să-mi sting focul amintirii sale în patul de la Pradomar, așa încît m-am predat ei, cerîndu-i mîna cu tot dichisul, cu schimb de verighete și anunț de nuntă mare înainte de Rusalii.

Vestea a avut răsunet mai puternic în Cartierul Chinezesc decît pe la cluburile de societate. Mai întîi cu glume, dar apoi a stîrnit nemulțumirea certă a multora care considerau căsătoria drept ceva mai curînd ridicol decît sacru. Logodna mea a respectat tot ritualul moralei creștine pe terasa cu orhidee de pe malul Amazonului și glastre atîrnate cu ferigi din casa viitoarei mele soții. Ajungeam pe la șapte seara, în costum întreg din in alb și veșnic cu vreun cadou, fie mărgele de artizanat, fie bomboane de ciocolată elvețiană, și stăteam de vorbă pe jumătate în glumă, pe jumătate serios pînă la zece, păziți de mătușa Argénida, care adormea de cum închidea ochii, precum însoțitoarele fetelor tinere din romanele vremii.

Ximena devenea tot mai nesățioasă cu cît ne cunoșteam mai bine, își lepăda corsete și fuste pe măsură ce se întețea arșița din iunie și era lesne de imaginat puterea distructivă pe care o avea, cu siguranță, în penumbră. După două luni de logodnă, nu

mai aveam despre ce să vorbim și ea a făcut aluzie la copii fără s-o spună răspicat, croșetînd botoșei de lînă pentru nou-născuți. Eu, logodnic amabil, am învățat să croșetez împreună cu ea, și astfel ne-am petrecut ceasurile de prisos de pînă la nuntă, eu croșetînd botoșei albaștri pentru băieți și ea croșetînd botoșei roz pentru fetițe, să vedem care nimerea, pînă au fost de-ajuns pentru mai bine de cincizeci de copii. Înainte să bată ceasul de zece, luam o trăsură și mă duceam în Cartierul Chinezesc să-mi trăiesc noaptea în tihnă.

Furtunoasele petreceri prin care îmi luam adio de la viața de burlac făcute în Cartierul Chinezesc erau exact opusul celor apăsătoare de la Club. Contrast care mie mi-a fost util pentru a afla care din cele două lumi era, în realitate, a mea, și mi-am făcut iluzia că erau amîndouă, dar fiecare la orele ei, fiindcă din oricare din ele vedeam cum se îndepărtează cealaltă, cu gemetele sfîșietoare cu care se despart două vapoare în largul mării. Cheful cu dans din ajunul nunții de la „Puterea Domnului” a inclus și o ceremonie finală ce-i putea trece prin minte numai unui popă galician împotmolit în desfrîu: le-a împodobit pe toate femeile de acolo cu văluri de mireasă și flori de lămîiță, pentru a se mărita cu mine de-a valma, într-o universală sfîntă taină a căsătoriei. A fost o noapte de mari sacrilegii, în care douăzeci și două dintre ele mi-au jurat dragoste și supunere, iar eu le-am jurat credință și ocrotire pînă ce moartea ne va despărți.

N-am putut dormi, presimțind ceva iremediabil. Din zorii zilei, am început să număr cum se scurg orele după bătăile ceasului catedralei, pînă la cele șapte de temut, cînd trebuia să mă aflu în biserică. Telefonul a început să sune la opt; lung, tenace, de neprevăzut, preț de mai bine de un ceas. Nu numai că n-am răspuns: nici n-am răsuflat. Puțin înainte de zece, au bătut în poartă, mai întîi cu pumnul, apoi cu strigăte ale unor glasuri cunoscute și abominabile. Mi-era groază că o vor doborî la pămînt, temîndu-se să nu se fi întîmplat ceva grav, însă pe la unsprezece casa a rămas învăluită în liniștea încremenită de după marile catastrofe. Atunci

am plîns pentru ea și pentru mine și m-am rugat din tot sufletul să nu mă mai întîlnesc cu ea în vecii vecilor. Vreun sfînt m-a auzit pesemne, căci Ximena Ortiz a plecat din țară chiar în noaptea aceea și nu s-a mai întors decît după douăzeci de ani, măritată cum se cuvine și cu cei șapte copii care ar fi putut să fie ai mei.

Mi-a fost tare greu să-mi păstrez postul și coloana la *El Diario de La Paz*, după afrontul acela social. Dar nu din pricina asta mi-au exilat articolele la pagina unsprezece, ci datorită impetuozității oarbe cu care și-a făcut apariția secolul XX. Progresul a devenit mitul orașului. Totul s-a schimbat: au început să zboare avioanele și un om întreprinzător a aruncat un sac cu scrisori dintr-un Junker și a inventat poșta aeriană.

Doar articolele mele de la ziar au rămas neschimbate. Noile generații s-au năpustit asupra lor ca și cînd ar fi fost o mumie a trecutului care trebuia distrusă, dar eu am ținut-o pe același ton, fără concesii, împotriva curentelor renovatoare. Am fost surd la toate. Împlinisem patruzeci de ani, dar redactorii tineri îmi botezaseră coloana zicîndu-i „Coloana Bastardului Mudarra". Directorul de pe vremea aceea m-a convocat la el în birou să-mi ceară să adopt noul stil. Solemn, de parcă tocmai ar fi descoperit acest adevăr, mi-a spus: Lumea înaintează. Da, i-am răspuns, înaintează, dar învîrtindu-se în jurul soarelui. Nu mi-a desființat articolul duminical pentru că n-ar mai fi găsit alt făcător de știri. Astăzi știu că am avut dreptate și știu și de ce. Adolescenții generației mele, luați de valurile vieții, au uitat cu desăvîrșire de iluziile viitorului, pînă cînd realitatea i-a învățat că viitorul nu era așa cum îl visau și au descoperit nostalgia. Articolele mele duminicale erau acolo, ca o relicvă arheologică printre dărîmăturile trecutului, și și-au dat seama că erau nu numai pentru bătrîni, ci și pentru tinerii care nu se temeau să îmbătrînească. Articolul a revenit atunci în secțiunea editorială și, în ocazii speciale, pe prima pagină.

Oricui mă întreabă îi spun mereu adevărul: tîrfele nu mi-au lăsat timp să fiu căsătorit. Totuși, trebuie să recunosc că n-am descoperit această explicație pînă în ziua în care am împlinit

nouăzeci de ani, cînd am plecat de la Rosa Cabarcas cu hotărîrea de a nu mai provoca în veci destinul. Mă simțeam altul. Dispoziția mi s-a schimbat din pricina trupei de soldați pe care i-am văzut postați lîngă grilajul din jurul parcului. Am găsit-o pe Damiana spălînd pardoseala, în patru labe în salon, și tinerețea coapselor ei la vîrsta pe care o avea mi-a stîrnit un tremur din alte timpuri. Ea a simțit pesemne, căci și-a tras în jos fusta. Nu mi-am putut înfrîna tentația de a o întreba: Spune-mi, Damiana, de ce anume îți amintești? Nu-mi amintesc de nimic, spuse ea, dar întrebarea dumneavoastră mă face să-mi vină în minte. Am simțit o apăsare în piept. Nu m-am îndrăgostit niciodată, i-am spus. Ea mi-a răspuns pe dată: Eu, da. Și și-a sfîrșit vorba, fără să se oprească din treabă: Am plîns douăzeci și doi de ani după dumneavoastră. Inima mi-a tresărit. Căutînd o ieșire onorabilă, i-am zis: Am fi fost o pereche potrivită. Păi rău faceți că mi-o spuneți acum, pentru că nu-mi mai servește nici de alinare. Cînd a dat să plece, mi-a spus cît se poate de firesc: N-o să mă credeți, dar sînt tot fecioară, mulțumesc lui Dumnezeu!

Puțin mai tîrziu, am descoperit că lăsase vaze cu trandafiri roșii prin toată casa și un bilețel pe pernă: „Vă doresc să ajungeți la o sută". Cu gustul acesta amar m-am așezat să-mi scriu mai departe articolul pe care ieri îl întrerupsesem la jumătate. L-am terminat într-un suflet în mai puțin de două ceasuri și-am fost nevoit să-mi muncesc fantezia, nu glumă, pentru a-l smulge din mine fără să mi se vadă plînsetul. Printr-o pală de inspirație tîrzie, am hotărît să-l închei cu precizarea că o dată cu el ajungeam în chip fericit la sfîrșitul unei vieți lungi și demne, fără ineleganța de a muri.

Intenția mea era să-l las la poartă la ziar și să mă întorc acasă. Dar n-am putut. Tot personalul mă aștepta să-mi sărbătorească ziua. Clădirea era în reparații, pretutindeni se vedeau schele și grămezi de moloz înghețat, însă opriseră lucrul în vederea petrecerii. Pe o masă improvizată din scînduri erau băuturile pentru

toast și cadourile învelite în hîrtie poleită. Năucit de fulgerările aparatelor, am făcut împreună cu toți fotografiile de aducere aminte.

M-am bucurat să-i văd acolo pe ziariștii de la radio și de la celelalte ziare din oraș: *La Prensa*, matinalul conservator; *El Heraldo*, matinalul liberal și *El Nacional*, ziarul de seară de senzație care încerca să mai destindă tensiunile sociale cu foiletoane pasionale. Nu era curios că se aflau laolaltă, căci totdeauna a fost în spiritul orașului să nu se afecteze în nici un fel prieteniile legate între soldați pe cînd mareșalii purtau bătălia editorială.

Se mai afla acolo, în afara orelor de serviciu, cenzorul oficial, don Jerónimo Ortega, căruia îi ziceam „Abominabilul Om de la Nouă”, fiindcă ajungea punctual la această oră a serii cu pixul lui neîndurător de satrap spaniol. Stătea acolo pînă se asigura că n-a rămas nici o literă necorectată în ediția de a doua zi. Avea o aversiune personală împotriva mea, pentru fumurile mele de gramătic sau pentru că foloseam cuvinte italienești fără ghilimele ori cursive cînd mi se păreau mai expresive decît în spaniolă, cum ar trebui să fie uzul îndreptățit în limbile romanice. După ce l-am suportat cu toții patru ani, ajunsesem să-l acceptăm așa cum o facem cu mustrările noastre de cuget.

Secretarele aduseseră în sală un tort cu nouăzeci de lumînări aprinse care m-au făcut să mă confrunt pentru prima oară cu numărul anilor mei. Am fost nevoit să-mi înghit lacrimile cînd mi-au cîntat *Mulți ani trăiască!* și mi-am adus aminte de copilă fără nici un motiv. Nu m-a încercat vreun sentiment, ci o compasiune tîrzie pentru o ființă de care nu speram să-mi mai amintesc. Cînd s-a rupt tăcerea care se așternuse, cineva îmi pusese un cuțit în mînă să tai tortul. De teama ridicolului, nimeni nu s-a încumetat să improvizeze un discurs. Eu aș fi vrut mai curînd să mor decît să răspund. Pentru a pune capăt petrecerii, redactorul-șef, față de care n-am avut niciodată prea mare simpatie, ne-a redat realității neîndurătoare. Și acum, ilustre nonagenar, m-a întrebat, unde vă e articolul?

Adevărul e că toată seara l-am simțit arzîndu-mă ca niște cărbuni aprinși în buzunar, însă emoția mă copleșise într-atît, că n-am avut inima să stric sărbătoarea cu demisia mea. Am răspuns: De data aceasta nu-l am. Redactorul-șef s-a supărat pentru o greșeală ce fusese de neconceput încă din secolul trecut. Înțelegeți-mă o dată și pe mine, i-am spus, am avut o noapte atît de grea, că m-am trezit în zori îndobitocit. Păi trebuia să scrieți asta, a răspuns el pe un ton acru. Cititorilor le-ar plăcea să știe din sursă sigură cum e viața la nouăzeci de ani. Una dintre secretare a intervenit: Poate o fi un secret încîntător, spuse și mă privi malițios: Sau nu-i așa? O răbufnire fierbinte îmi încinse chipul. Fir-ar să fie, mi-am zis, ce trădătoare mai e și roșeala! Alta, radioasă, m-a arătat cu degetul: Ce minunăție! Mai are încă eleganța să se aprindă la față. Impertinența ei mi-a stîrnit alt val de îmbujorare peste primul. Trebuie să fi fost o noapte de ofensivă, spuse cea dintîi secretară. Ce invidie! Și mi-a dat o sărutare ce mi-a rămas pictată pe obraz. Fotografii se înverșunară. Descumpănit, i-am dat articolul redactorului-șef și i-am zis că treaba dinainte era o glumă, iată-l aici, și-am zbughit-o năucit de ultima salvă de aplauze, pentru a nu fi de față cînd aveau să descopere că era demisia mea după jumătate de veac de tras la galere.

În noaptea aceea, desfăcînd cadourile acasă, încă eram copleșit de neliniște. Linotipiștii nu m-au nimerit cu o cafetieră electrică la fel cu celelalte trei pe care le aveam de la aniversări anterioare. Tipografii mi-au dat o autorizație să iau o pisică de angora de la crescătoria de animale a orașului. Direcția mi-a dat o primă simbolică. Secretarele mi-au făcut cadou trei perechi de chiloți de mătase cu urme de sărutări imprimate și o carte de vizită în care scriseseră că se ofereau să mi-i scoată. Mi-a trecut prin minte că printre farmecele bătrîneții sînt și provocările pe care și le permit tinerele noastre prietene care cred că nu mai sîntem în stare de nimic.

N-am știut niciodată cine mi-a trimis un disc cu cele

douăzeci și patru de preludii de Chopin interpretate de Stefan Ashkenazy. Majoritatea redactorilor mi-au dăruit cărți la modă. Nu terminasem cu desfăcutul cadourilor, cînd Rosa Cabarcas mi-a telefonat cu întrebarea pe care nu voiam s-o aud: Ce-ai pățit cu copila? Nimic, am răspuns pe negîndite. Ți se pare nimic că nici măcar n-ai trezit-o? a zis Rosa Cabarcas. O femeie nu iartă niciodată un bărbat care-i nesocotește prima noapte. I-am argumentat că fata nu putea fi chiar atît de istovită numai de la cusutul nasturilor și că poate se prefăcuse adormită din pricina încercării grele de care se temea. Tot ce-i mai rău, a zis Rosa, e că ea crede într-adevăr că nu mai ești în stare și mi-ar pica tare prost s-o strige în cele patru vînturi.

Nu i-am făcut plăcerea să mă arăt surprins. Chiar dacă ar fi așa, i-am spus, starea ei e atît de jalnică încît n-ai ce face cu ea nici adormită și nici trează: e de dus la spital. Rosa Cabarcas a coborît tonul: De vină e graba cu care s-a făcut înțelegerea, dar totul se poate îndrepta, ai să vezi. A promis c-o s-o tragă de limbă pe copilă și, dacă e cazul, s-o oblige să dea banii înapoi, ce zici? Las-o baltă, i-am spus, nu s-a întîmplat nimic, ba chiar toată povestea mi-a servit ca dovadă că nu mai sînt bun pentru așa ceva. În sensul ăsta, copila are dreptate: nu mai sînt în stare. Am pus telefonul în furcă, năpădit de o senzație de eliberare cum nu mai cunoscusem în viață, și în sfîrșit la adăpost de o sclavie care mă ținea înlănțuit de cînd împlinisem treisprezece ani.

La șapte seara am fost invitatul de onoare la concertul lui Jacques Thibaud și Alfred Cortot la Belle Arte, cu o interpretare strălucită a *Sonatei pentru vioară și pian* de César Frank, iar în pauză am auzit elogii de necrezut. Maestrul Pedro Biava, colosalul nostru muzician, m-a dus aproape trăgîn-du-mă la cabine, să mă prezinte interpreților. M-am zăpăcit în asemenea hal, că i-am felicitat pentru o sonată de Schumann pe care n-o cîntaseră, și cineva m-a corectat în public în mod grosolan. Impresia că, de fapt, confundasem cele două sonate pur și simplu din ignoranță

a stăruit în atmosferă, și încă agravată de o explicație bălmăjită prin care am încercat să îndrept lucrurile duminica următoare în cronica pe marginea concertului.

Pentru prima oară în lunga mea viață, m-am simțit în stare să omor pe cineva. M-am întors acasă chinuit de drăcușorul care ne suflă la ureche răspunsurile zdrobitoare pe care nu le-am dat la timp și nici lectura, nici muzica nu mi-au domolit furia. Din fericire, Rosa Cabarcas m-a scos din nebunia aceea cu un răcnet la telefon: Sînt fericită de ce-am văzut în ziar, căci nu credeam c-ai împlinit nouăzeci, ci suta. I-am răspuns enervat: Așa de rablagit îți par? Dimpotrivă, mi-a zis ea, m-a surprins că arăți atît de bine. Mă bucur că nu ești ca acei crai bătrîni care-și măresc vîrsta ca să se creadă că se țin mai bine. Și schimbă brusc vorba: Am un dar pentru tine. Am fost surprins de-a binelea: Ce anume? Copila, răspunse ea.

N-am stat nici o clipă pe gînduri. Mulțumesc, i-am spus, dar asta-i de domeniul trecutului. Ea nu m-a luat în seamă: Ți-o trimit acasă înfășurată în hîrtie creponată și fiartă în *bain-marie* cu lemn de santal, totul gratis. Am rămas neclintit și ea a început să îndruge o explicație încîlcită care mi s-a părut sinceră. Mi-a spus că fata fusese într-un asemenea hal vineri, deoarece cususe două sute de nasturi cu acul și degetarul. Că-i era cu adevărat frică de violurile sîngeroase, dar acum era gata instruită pentru sacrificiu. Că în noaptea petrecută cu mine se sculase să se ducă la baie, iar eu dormeam atît de adînc, că i-a fost milă să mă trezească, dar că plecasem cînd s-a sculat ea de dimineață. M-am revoltat, căci treaba asta mi s-a părut o minciună inutilă. Mă rog, a continuat Rosa Cabarcas, chiar dac-ar fi așa, copila e plină de căință. Sărmana de ea, e aici cu mine. Vrei să ți-o dau? Nu, pentru Dumnezeu, am răspuns.

Începusem să scriu, cînd m-a sunat secretara de la ziar. Mi-a transmis mesajul că directorul voia să mă vadă a doua zi la unsprezece dimineața. Am fost punctual. Zgomotul asurzitor al etajului în șantier părea de nesuportat, aerul era rarefiat de

bubuiturile de ciocan, praful de la ciment și fumul catranului, însă redacția se deprinsese să lucreze în rutina haosului. Birourile direcției, în schimb, înghețate și silențioase, rămîneau într-un teritoriu ideal care nu era al nostru.

Marco Julio al treilea, cu un aer adolescentin, s-a ridicat în picioare cînd m-a văzut intrînd, fără să-și întrerupă convorbirea la telefon, mi-a strîns mîna peste birou și mi-a făcut semn să iau loc. Mi-a trecut prin cap că nu era nimeni la telefon și că juca teatru să mă impresioneze, dar am descoperit îndată că vorbea cu guvernatorul și era, într-adevăr, un dialog anevoios ca între dușmani cordiali. Pe deasupra, cred că se străduia să pară energic în ochii mei, deși în același timp rămînea în picioare cîtă vreme discuta cu autoritățile.

Sărea în ochi că avea viciul aspectului îngrijit. Tocmai împlinise douăzeci și nouă de ani, știa patru limbi și avea trei diplome internaționale, spre deosebire de cel dintîi președinte pe viață, bunicul lui dinspre tată, care a devenit ziarist empiric după ce făcuse avere cu comerțul de femei albe. Era manierat, exagera cu înfățișarea sa atrăgătoare și cu seninătatea afișată și doar o notă falsă în glas îi periclita prestanța. Purta un sacou tip sport cu o orhidee naturală la rever și tot ce avea pe el îi stătea ca turnat cît se poate de firesc, dar nimic din ființa lui nu era făcut pentru atmosfera străzii, ci pentru primăvara din birourile sale. Eu, care prăpădisem aproape două ceasuri cu îmbrăcatul, am simțit oprobriul sărăciei, și furia mi s-a ințețit.

Totuși, lovitura mortală mi-a dat-o fotografia panoramică a întregului personal făcută la a douăzeci și cincea aniversare a fondării ziarului, unde era pusă o cruciuliță deasupra capului celor care mureau. Eu eram al treilea din dreapta, cu canotieră, cravată cu nod mare prinsă cu un ac cu perlă, cu prima mustață de colonel în civil pe care am avut-o pînă la patruzeci de ani și ochelarii cu ramă de metal de seminarist prezbit de care n-am avut nevoie decît după jumătate de secol. Văzusem poza asta atîrnată ani de zile prin diverse birouri, însă numai atunci am fost sensibil la

mesajul ei: din cei patruzeci și opt de colaboratori de la început numai patru mai eram în viață, și cel mai tînăr dintre noi ispășea o condamnare de douăzeci de ani pentru mai multe crime.

Directorul și-a încheiat convorbirea, m-a surprins privind fotografia și a zîmbit: Cruciulițele nu le-am pus eu, a spus. Mi se par de cel mai prost gust. Se așeză la birou și schimbă tonul: Permiteți-mi să vă spun că sînteți omul cel mai imprevizibil pe care l-am cunoscut. Și, citindu-mi surpriza pe chip, mi-o luă înainte: V-o spun din cauza demisiei. Abia am izbutit să-i strecor: E după o viață întreagă. El mi-a replicat că tocmai de aceea nu era o soluție potrivită. Articolul i se părea magnific, tot ce spuneam despre bătrînețe era de calitatea cea mai bună din cîte citise vreodată și n-avea nici un sens să pun capăt printr-o hotărîre ce părea mai curînd o moarte civilă. Din fericire, spuse, „Abominabilul Om de la Nouă" o citise cînd era deja gata pagina editorială și i s-a părut ceva inacceptabil. Fără să se consulte cu nimeni, a tăiat-o cu o linie de sus în jos cu creionul lui de Torquemada. Cînd am aflat azi de dimineață, am dat ordin să se trimită o notă de protest la Interne. Era de datoria mea, dar, între noi fie vorba, pot să vă spun că mă bucur tare mult de samavolnicia cenzorului. Prin urmare, nu era dispus să-mi accepte să renunț la articolele mele. Vă rog din suflet, mi-a zis. Nu părăsiți vaporul în largul mării. Și a încheiat princiar: Ne-au mai rămas încă multe de vorbit despre muzică.

L-am văzut atît de hotărît, că nu m-am încumetat să agravez diferendul cu un argument la întîmplare. Adevărul e că, de fapt, nici atunci nu găseam un motiv care să merite să las totul baltă și m-am îngrozit la ideea de a accepta și de data aceea, însă numai ca să cîștig timp. Am fost nevoit să fac mari eforturi spre a nu mi se vedea emoția necuviincioasă ce-mi aducea lacrimi în ochi. Și, încă o dată, ca întotdeauna, am rămas înțeleși ca de atîtea ori după atîta amar de ani.

În săptămîna care a urmat, pradă unei stări mai degrabă de năuceală decît de bucurie, m-am dus la crescătorie să iau pisica dăruită de tipografi. Nu mă împac deloc cu animalele, tot așa cum

nu mă împac cu copiii pînă nu încep să vorbească. Mi se pare că au sufletul mut. Nu le urăsc, dar nu le pot suferi, fiindcă n-am învățat să mă înțeleg cu ele. Mi se pare împotriva firii ca un bărbat să se simtă mai bine cu cîinele său decît cu soția, să-l deprindă să mănînce sau să rabde de foame la orele lui, să-i răspundă la întrebări și să-i împărtășească necazurile. Dar să nu mă duc să-mi iau pisica tipografilor ar fi însemnat să-i jignesc. Pe deasupra, era un superb exemplar de angora, cu blana trandafirie și mătăsoasă și ochi luminoși, ale cărui mieunături păreau să fie aproape cuvinte. Mi l-au dat într-un coș de răchită împreună cu pedigriul și manualul de instrucțiuni, asemenea celui pentru asamblat biciclete.

O patrulă militară verifica identitatea trecătorilor înainte de a-i autoriza să treacă prin parcul San Nicolás. Nu văzusem niciodată așa ceva și nici nu-mi puteam imagina nimic mai descurajant ca simptom al bătrîneții mele. Era o patrulă de patru, sub comanda unui ofițer aproape adolescent. Soldații erau oameni de pe podișurile înalte ale țării, aspri și tăcuți, mirosind a staul. Ofițerul, cu obrajii rumeni ai andinilor ajunși la țărmul mării, îi verifica pe toți. După ce mi-a cercetat buletinul de identitate și legitimația de ziarist, m-a întrebat ce aveam în coș. O pisică, i-am zis. El a vrut s-o vadă. Am desfăcut coșul cu mare băgare de seamă, de teamă să nu scape, dar un soldat a vrut să vadă dacă nu mai era ceva pe fundul coșului, iar pisica l-a zgîriat. Ofițerul a intervenit: E o minunăție de Angora, a spus. A mîngîiat-o murmurînd ceva și pisica n-a sărit la el, dar nici nu i-a dat atenție. Cîți ani are? m-a întrebat. Nu știu, i-am răspuns, am primit-o chiar acum în dar. Vă întreb pentru că se vede că-i foarte bătrînă, zece ani, poate. Am vrut să-l întreb cum de știa și încă multe altele, însă în ciuda bunelor sale maniere și a vorbirii alese nu mă simțeam în apele mele să stau la taifas cu el. Mi se pare că-i o pisică părăsită care a trecut prin multe, a zis. Țineți minte, nu o faceți să se dea după dumneavoastră, ci, dimpotrivă, dați-vă dumneavoastră după ea, pînă îi cîștigați încrederea. Închise capacul coșului și mă întrebă: Cu ce vă ocupați? Sînt ziarist. De cînd? De un secol, i-am răspuns.

Nu mă îndoiesc, a zis el. Mi-a strîns mîna și și-a luat la revedere cu niște cuvinte care puteau fi în același timp și un sfat bun, și o amenințare:

— Fiți cu mare băgare de seamă!

La prînz am închis telefonul ca să mă refugiez în muzică ascultînd un program excepțional: *Rapsodia pentru clarinet și orchestră* de Wagner, cea pentru saxofon de Debussy și *Cvintetul pentru corzi* de Bruckner, adevărată oază edenică în cataclismul operei lui. Și, pe neașteptate, m-am pomenit învăluit în întunericul camerei. Am simțit cum se strecoară sub masă ceva care nu mi s-a părut un trup viu, ci o prezență supranaturală ce mi s-a frecat de picioare, și-am sărit în sus, țipînd. Era pisica, plimbîndu-și frumoasa coadă stufoasă, cu lentoarea-i misterioasă și stirpea-i mitică, și n-am putut să nu mă înfior la gîndul că eram singur în casă cu o ființă vie ce nu era omenească.

Se auziră cele șapte bătăi ale ceasului catedralei, pe cerul trandafiriu licărea o stea singuratică și limpede, un vapor slobozi un adio nemîngîiat, și am simțit în gît nodul gordian al tuturor iubirilor care ar fi putut exista și n-au existat. N-am mai suportat. Am ridicat receptorul cu sufletul la gură, am făcut cele patru numere foarte încet, ca să nu greșesc, și la al treilea apel i-am recunoscut vocea. Ei bine, dragă, i-am spus, cu un oftat de ușurare: Iartă-mă pentru năbădăile de azi-dimineață. Ea, liniștită: Nu-ți face griji, îți așteptam telefonul. I-am precizat: Vreau ca fata să mă aștepte cum a adus-o Domnul pe lume, fără sulimeneli pe față. Rîsul îi gîlgîia în gît: Cum spui tu, zise, dar așa n-o să ai plăcerea s-o dezbraci în pielea goală scoțîndu-i tot ce are pe ea, cum îi încîntă pe bătrîni, nu știu de ce. Eu însă știu, i-am răspuns. Pentru că devin pe zi ce trece mai bătrîni. Ea încuviință:

— Prea bine, zise, atunci diseară la zece fix, înainte de a se răci peștele fript.

III

Cum se numea oare? Madama nu-mi spusese. Cînd vorbea de ea, spunea doar: copila. Iar eu am prefăcut cuvîntul în nume de botez, ca *lumina ochiului*[1] sau *cea mai mică dintre caravele*[2]. În plus, Rosa Cabarcas le punea pupilelor ei cîte un nume diferit pentru fiecare client. Pe mine mă amuza să le ghicesc după fețe și, de la bun început, am fost sigur că acela al copilei era lung, ca Filomena, Saturnina sau Nicolasa. La asta mă gîndeam cînd ea s-a întors pe partea cealaltă în pat, rămînînd cu spatele la mine, și mi s-a părut că lăsase o baltă de sînge de mărimea și forma trupului. A fost o spaimă instantanee, pînă am constatat că era umezeala sudorii pe cearșaf.

Rosa Cabarcas mă sfătuise să mă port dedicat cu ea, pentru că nu-i trecuse încă sperietura de prima oară. Mai mult, cred că însăși solemnitatea ritualului îi agravase frica și a fost nevoie să-i mărească doza de valeriană, căci dormea atît de liniștită, că ar fi fost păcat să fie trezită fără dezmierdări. Așa încît am început s-o șterg cu prosopul, cîntîndu-i în șoaptă cîntecul Delgadinei, fata cea mică a regelui, iubită cu dragoste neîngăduită de părintele ei. Pe măsură ce o ștergeam, ea îmi arăta pe toate părțile trupul asudat în ritmul cîntecului meu: „Delgadina, Delgadina, tu-mi vei fi comoara dragă”. A fost o plăcere nețărmurită, deoarece ea asuda iar

[1] Niña *(sp.)* „copilă” și niña del ojo *(sp.)* înseamnă și „lumina ochiului, pupilă”.

[2] Cea mai mică dintre cele trei caravele cu care a pornit Columb în prima sa călătorie din 1492, cînd a descoperit Lumea Nouă, se numea Niña.

pe o parte cînd tocmai o ștersesem pe cealaltă, ca să nu se termine în veci cîntecul. „Scoală-te, Delgadina, pune-ți fusta de mătase”, îi cîntam la ureche. La sfîrșit, cînd servitorii regelui o găsiră moartă de sete în pat, mi s-a părut că, auzind numele, copila mea fusese gata să se trezească. Așadar era ea: Delgadina.

M-am întors în pat cu chiloții aceia imprimați cu sărutări și m-am întins lîngă ea. Am dormit pînă la cinci în torsul respirației ei domoale. M-am îmbrăcat în grabă mare fără să mă spăl și numai atunci am văzut sentința scrisă cu ruj de buze pe oglinda de deasupra chiuvetei: „Tigrul nu mănîncă departe”. Știu că azi-noapte nu era și nimeni nu putuse intra în cameră, așa încît am luat-o drept darul diavolului. Un tunet înfiorător m-a făcut să încremenesc în ușă, iar odaia s-a umplut de mirosul prevestitor al pămîntului ud. N-am avut timp să scap neatins. Înainte de a găsi un taxi, s-a dezlănțuit un potop dintre cele care devastează, de obicei, orașul din mai pînă în octombrie, fiindcă străzile cu nisip arzător care coboară spre fluviu se prefac în puhoaie ce duc cu ele tot ce întîlnesc în cale. Ploile din acel septembrie ciudat, după trei luni de secetă, puteau fi și providențiale, și pustiitoare.

De îndată ce am deschis ușa casei, m-a întîmpinat senzația concretă că nu eram singur. Am reușit să văd blana trandafirie a pisicii care a sărit de pe sofa și s-a furișat pe balcon. În farfuria ei rămăseseră niște resturi de mîncare pe care nu i-o dădusem eu. Duhoarea urinei stătute și a excrementelor calde însă spurcaseră totul. M-am apucat să studiez manualul cum studiasem latina. Scria acolo că pisicile scormonesc în pămînt să-și ascundă murdăria și că, în casele fără curte, ca a mea, o fac în glastrele de plante sau în oricare alt loc ferit. Este bine ca din prima zi să li se pregătească o lădiță cu nisip, pentru a le deprinde să-și facă treburile acolo, și am procedat întocmai. Mai scria că în casă nouă motanii își marchează de la început teritoriul urinînd pretutindeni și așa s-a și întîmplat, dar manualul nu spunea și ce trebuie făcut. Mergeam pe urmele lui ca să-i aflu obiceiurile, dar nu i-am descoperit ascunzișurile tainice, locurile de dormit, pricinile toanelor lui volubile.

Am încercat să-l învăț să mănînce la anumite ore, să folosească lădița cu nisip de pe terasă, să nu se urce la mine în pat în timp ce dormeam și să nu adulmece alimentele de pe masă, însă nu l-am putut face să priceapă că acea casă era și a lui de drept, nu ca o pradă de război. Așa încît l-am lăsat în voia lui.

Pe înserat, am înfruntat potopul și vînturile ca un uragan ce amenințau să dărîme casa. M-au apucat niște strănuturi unul după altul, mă dureau oasele capului și făceam febră, dar mă simțeam stăpînit de o forță și o hotărîre pe care nu le-am avut în veci, la nici o vîrstă și pentru nici o cauză. Am pus găleți pe jos să curgă apa din crăpăturile tavanului în ele și mi-am dat seama că apăruseră altele noi de iarna trecută. Cea mai mare începuse să inunde partea din dreapta a bibliotecii. M-am repezit să salvez autorii greci și latini care își făceau veacul acolo, dar, scoțînd cărțile, am dat de un șuvoi puternic care curgea dintr-o țeavă spartă în spatele zidului. L-am oprit înfundînd niște cîrpe cît am putut mai bine, ca să am răgazul să pun la adăpost cărțile. Zgomotul aversei și urletul vîntului se întețiră în parc. Pe neașteptate, un fulger fantomatic și tunetul ce-l însoțea au impregnat aerul cu un miros pătrunzător de pucioasă, rafalele sparseră geamurile balconului și furtuna cumplită dinspre mare rupse zăvoarele și năvăli în casă. Totuși, nu trecură zece minute și se opri ca prin farmec. Un soare splendid zvîntă străzile pline de mormane de resturi, și căldura reveni.

După ce a trecut potopul, aveam în continuare senzația că nu eram singur în casă. Singura mea explicație e că, așa cum se uită faptele reale, pot stărui în minte și unele care n-au existat niciodată, de parcă s-ar fi petrecut aievea. Căci, dacă evocam furia potopului, nu mă vedeam doar pe mine în casă, ci veșnic însoțit de Delgadina. O simțisem atît de aproape în noaptea aceea, încît îi percepeam susurul respirației în dormitor, zbaterile obrazului pe perna mea. Numai astfel am înțeles că am putut face atîtea într-un timp atît de scurt. Mi-aminteam de mine cocoțat pe scaunul bibliotecii și mi-o aminteam pe ea trează, cu rochița-i înflorată, primind

cărțile spre a le pune la loc sigur. O vedeam fugind dintr-o parte într-alta a casei, luptîndu-se cu furtuna, udă leoarcă de ploaie și cu apa pînă la glezne. Mi-aminteam cum a pregătit a doua zi un mic dejun care n-a existat niciodată și cum a pus masa în vreme ce eu ștergeam pe jos și făceam ordine în casă după naufragiu. N-am să uit vreodată privirea ei întunecată pe cînd mîncam: De ce m-ai cunoscut atît de bătrîn? I-am răspuns adevărul: Vîrsta nu e cea pe care o ai, ci aceea pe care o simți.

De atunci am avut-o în minte atît de limpede, că făceam cu ea tot ce pofteam. Îi schimbam culoarea ochilor după starea mea de spirit: de culoarea apei dimineața la trezire, de culoarea siropului cînd rîdea, de culoarea focului cînd o supăram. O îmbrăcam potrivit vîrstei și împrejurărilor ce țineau seama de schimbările mele de dispoziție: neștiutoare îndrăgostită la douăzeci de ani, tîrfă de salon la patruzeci, regină a Babiloniei la șaptezeci, sfîntă la o sută. Cîntam duete de dragoste de Puccini, bolerouri de Agustín Lara, tangouri de Carlos Gardel și ne încredințam încă o dată că acela care nu cîntă nu-și poate nici măcar imagina ce înseamnă fericirea de a cînta. Astăzi știu că nu a fost o nălucire, ci încă un miracol al primei iubiri din viața mea aflate abia la nouăzeci de ani.

Cînd casa a fost orînduită, am sunat-o pe Rosa Cabarcas. Sfinte Dumnezeule! a exclamat, auzindu-mi vocea, am crezut că te-ai înecat. Nu putea înțelege cum de petrecusem încă o noapte cu copila tot fără s-o ating. Ai tot dreptul să nu-ți placă, dar cel puțin poartă-te ca un adult. Am încercat să-i explic, însă ea schimbă brusc subiectul: Oricum am în vedere pentru tine alta, puțin mai mare, frumoasă și tot fecioară. Tatăl vrea s-o dea în schimbul unei case, dar se poate aranja să-ți iasă mai ieftin. Mi-a stat inima în loc. Asta-mi mai lipsea, am protestat îngrozit, o vreau tot pe cealaltă și fără greșeli, fără certuri, fără amintiri triste. La telefon s-a așternut un moment de tăcere și, în sfîrșit vocea supusă cu care a spus parcă pentru ea însăși: Mă rog, asta trebuie să fie ceea ce doctorii numesc demență senilă.

M-am dus la zece noaptea cu un șofer renumit pentru ciudata virtute de a nu pune întrebări. Am luat cu mine un ventilator portabil și un tablou de Orlando Rivera, dragul nostru *Figurita*, un ciocan și un cui să-l atîrn. În drum, m-am oprit să cumpăr periuțe de dinți, pastă, săpun parfumat, apă de colonie, pastile mentolate. Am vrut să aduc și o vază frumoasă și un buchet de trandafiri galbeni ca să alung piaza rea a florilor de hîrtie, dar n-am găsit nimic deschis și-am fost nevoit să fur dintr-o grădină străină o creangă de caprifoi înflorit de curînd.

Urmînd instrucțiunile madamei, am ajuns prin strada din spate, de pe partea cu apeductul, pentru ca nimeni să nu mă vadă intrînd pe poarta mare a grădinii. Șoferul m-a prevenit: Ai grijă, învățatule, în casa asta se omoară. I-am răspuns: Dacă o fac din dragoste, nu-mi pasă. Curtea era în beznă, dar licăreau lumini pline de viață în ferestre și din cele șase camere se auzea o babilonie de melodii. Într-a mea, am deslușit glasul cald al lui don Pedro Vargas, tenorul Americii, cu un bolero de Miguel Matamoros. Am simțit că eram gata să mor. Am împins ușa cu sufletul la gură și am văzut-o pe Delgadina în pat, ca în amintirile mele: goală și dormind liniștită pe partea inimii.

Înainte de a mă culca, am făcut ordine pe măsuța de toaletă, am pus ventilatorul nou în locul celui ruginit și am atîrnat tabloul în locul în care ea l-ar putea vedea din pat. M-am întins lîngă ea și am cercetat-o încetul cu încetul. Era aceeași de la mine de acasă: aceleași mîini care mă recunoșteau pe bîjbîite în întuneric, aceleași picioare cu pași gingași ce se confundau cu cei ai motanului, același miros de sudoare ca al cearșafurilor mele, degetul cu degetarul. De necrezut: văzînd-o și atingînd-o în carne și oase, mi se părea mai puțin reală decît în amintirile mele.

E un tablou pe peretele din față, i-am spus. L-a pictat *Figurita*, un om pe care l-am iubit mult cu toții, cel mai bun dansator de bordel care a existat vreodată și cu un suflet atît de mare, că-i era milă și de diavol. L-a pictat cu vopsea de corăbii pe pînza

pîrlită de un avion care s-a izbit de munte în Sierra Nevada de Santa Marta și cu pensule înjghebate de el din fire de păr de la cîinele lui. Femeia pictată e o călugăriță pe care a răpit-o dintr-o mînăstire și s-a căsătorit cu ea. Îl las aici, să fie primul lucru de care dai cu ochii cînd te trezești.

Nu-și schimbase poziția cînd am stins lumina, la ora unu, iar respirația îi era atît de ușoară, că i-am luat pulsul ca s-o simt vie. Sîngele îi alerga prin vene cu fluiditatea unui cîntec ce se ramifica pînă în colțurile cele mai îndepărtate ale trupului ei și revenea la inimă, purificat de dragoste.

Înainte de a pleca în zori, am desenat pe o hîrtie liniile mîinii sale și i le-am dat să le citească Divei Sahibi, ca să-i cunosc sufletul. Și mi-a zis așa: o ființă care spune numai ce gîndește. E desăvîrșită la treburi manuale. Are contacte cu cineva care a murit, de la care așteaptă ajutor, dar se înșală: ajutorul căutat e chiar lîngă ea. Nu a cunoscut bărbat, dar va muri bătrînă și măritată. Acum are un bărbat oacheș, care n-o să fie bărbatul vieții ei. Ar putea face opt copii, însă o să se hotărască numai pentru trei. La treizeci și cinci de ani, dacă face ce-o îndeamnă inima și nu mintea, o să mînuiască bani mulți, iar la patruzeci o să primească o moștenire. O să călătorească mult. Are viață dublă și noroc dublu și-și poate influența propriul destin. Îi place să încerce totul, din curiozitate, dar o să se căiască dacă nu se lasă călăuzită de inimă.

Chinuit de dragoste, am pus să se repare ravagiile furtunii și am profitat să mai fac multe alte cîrpeli pe care le tot amînam de ani de zile, din lipsă de bani sau din lene. Am reorganizat biblioteca, în ordinea în care citisem cărțile. La sfîrșit, am desființat pianola, fiind o relicvă de demult cu cele peste o sută de tuburi ale sale, și am cumpărat un pick-up vechi, dar mai bun decît al meu, cu difuzoare de înaltă fidelitate care au făcut casa și mai spațioasă. Aproape că m-am ruinat, dar m-am simțit răsplătit cu prisosință de miracolul de a mai fi în viață la vîrsta mea.

Casa renăștea din cenușa ei, iar eu pluteam în iubirea pentru Delgadina cu o intensitate și o fericire de care n-am avut

nicicînd parte în viața mea. Grație ei m-am confruntat pentru prima oară cu felul meu firesc de a fi, în vreme ce mi se scurgeau cei nouăzeci de ani. Am descoperit că obsesia mea ca fiecare lucru să fie la locul lui, fiecare treabă la timpul ei, fiecare cuvînt să aibă tonul potrivit nu era răsplata cuvenită a unei minți ordonate, ci, dimpotrivă, un întreg sistem de simulare inventat de mine ca să ascund neorînduirea naturii mele. Am descoperit că nu sînt disciplinat din virtute, ci ca reacție împotriva neglijenței mele; că par generos pentru a-mi masca micimea de suflet, că exagerez cu prudența din neîncredere, că sînt tolerant ca să nu mă las pradă acceselor de furie pe care abia mi le stăpînesc, că sînt punctual numai ca să nu se afle cît de puțin mă interesează timpul altora. Am descoperit, în sfîrșit, că dragostea nu e o stare a spiritului, ci un semn al zodiacului.

Am devenit altul. Am încercat să-i recitesc pe clasicii care m-au călăuzit în adolescență și n-am fost în stare. M-am cufundat în lecturi romantice la care renunțasem atunci cînd mama a vrut să mi le impună cu strășnicie și prin ele am ajuns să fiu conștient că forța invincibilă care a împins lumea înainte nu e iubirea fericită, ci aceea neîmplinită. Cînd gusturile mele muzicale au intrat în criză, m-am descoperit învechit și bătrîn și mi-am deschis sufletul desfătărilor în voia hazardului.

Mă întreb cum m-am putut lăsa pradă acestei amețeli perpetue provocate de mine însumi și de care mă temeam. Pluteam printre nori rătăcitori și-mi vorbeam în fața oglinzii cu vaga speranță de a afla cine sînt. Starea mea de delir era atît de intensă, încît într-o manifestare a studenților cu pietre și sticle am fost nevoit să mă înfrînez din răsputeri ca să nu mă pomenesc în fruntea lor cu o lozincă ce mi-ar fi proclamat adevărul: „Sînt nebun de dragoste”.

Istovit de amintirea de neîndurat a Delgadinei adormite, am schimbat fără umbră de rea-voință spiritul articolelor mele duminicale. Oricare ar fi fost subiectul, le scriam pentru ea, pe ea voiam s-o fac să rîdă sau să plîngă, și în fiecare cuvînt îmi puneam întregul suflet. În locul comentariilor tradiționale dintotdeauna,

le-am făcut sub forma unor scrisori de dragoste pe care oricine și le putea însuși. Am propus la ziar ca textul să nu fie cules la linotip, ci să se publice cu caligrafia mea florentină. Redactorului-șef, bineînțeles, i s-a părut încă o dovadă de vanitate senilă, dar directorul general l-a convins cu o frază care încă mai circulă slobodă prin redacție:

— Nu te lăsa înșelat: nebunii înțelepți o iau înaintea viitorului.

Reacția publică a fost neîntîrziată și entuziastă, prin nenumărate scrisori de la cititori îndrăgostiți. Unele texte ale mele erau citite în buletinele de știri de la radio, ca urgențe de ultimă oră, și s-au făcut copii la șapirograf sau la indigo, care se vindeau ca țigările de contrabandă pe la colțurile străzii San Blas. De la bun început a fost limpede că erau rodul dorinței mele arzătoare de a mă exprima, dar m-am deprins să țin seama de asta cînd mă așterneam la scris și veșnic foloseam cuvintele unui bărbat de nouăzeci de ani care n-a învățat să gîndească precum un bătrîn. Comunitatea intelectuală, ca de obicei, s-a arătat timorată și împărțită și pînă și grafologii la care te așteptai cel mai puțin au iscat controverse prin analizele eratice ale caligrafiei mele. Ei au fost cei care au semănat discordie, au ințețit polemica și au făcut ca nostalgia să fie la modă.

Înainte de sfîrșitul anului mă înțelesesem cu Rosa Cabarcas să las în odaie ventilatorul electric, obiectele de toaletă și tot ce aveam să mai aduc în viitor spre a ne face viața mai ușoară. Soseam la zece, întotdeauna cu ceva nou pentru ea sau pentru plăcerea amîndurora, și petreceam cîteva minute scoțînd recuzita ascunsă ca să montez decorul nopților noastre. Înainte de a pleca, nicicînd mai tîrziu de cinci, puneam din nou totul la loc sub cheie. Odaia rămînea atunci la fel de dezolantă cum fusese la început, cînd era destinată iubirilor triste ale clienților întîmplători. Într-o dimineață, am auzit că Marcos Pérez, glasul cel mai ascultat la radio încă din zori, hotărîse să-mi citească articolul duminical în buletinul de știri de luni. Cînd am izbutit să-mi țin în frîu sila,

am spus speriat: Știi tu, Delgadina, faima e o cucoană extrem de grasă care nu doarme cu noi, dar cînd ne sculăm ne pomenim că stă și ne privește mereu din fața patului.

Într-una din zile am rămas să iau micul dejun cu Rosa Cabarcas, care începea să-mi pară mai puțin decrepită, în pofida doliului strict și a bonetei negre care-i acoperea sprincenele. Gustările ei de dimineață erau renumite ca grozav de gustoase, avînd o cantitate de piper care te făcea să plîngi. La prima îmbucătură ca focul viu i-am spus cu lacrimile șiroindu-mi: La noapte n-o să am nevoie de lună plină să-mi simt fundul în flăcări. Nu te plînge, a replicat ea, dacă te arde, e pentru că-l ai încă, slavă Domnului.

A fost surprinsă cînd i-am pomenit numele Delgadinei. Nu se numește așa, zise, se numește... Nu-mi spune, i-am tăiat vorba, pentru mine e Delgadina. Ea dădu din umeri: Mă rog, la urma urmelor e a ta, dar mi se pare un nume de diuretic[3]. I-am povestit de cuvintele despre tigru pe care copila le scrisese pe oglindă. Nu se poate să fi fost ea, a spus Rosa, pentru că nu știe să citească și nici să scrie. Atunci cine? Ea dădu din umeri: Poate să fi fost cineva care a murit în odaie.

Eu profitam de gustările acelea să mă destăinui Rosei Cabarcas și-i ceream vreun hatîr neînsemnat pentru comoditatea și înfățișarea atrăgătoare a Delgadinei. Ea încuviința fără să stea pe gînduri, ca o școlăriță pusă pe ștrengării. Ce caraghios! mi-a spus într-un rînd. Mă simt de parcă mi-ai cere mîna ei. Și fiindcă veni vorba, i se năzări: De ce nu te însori cu ea? Am rămas încremenit. Serios, a stăruit, îți iese mai ieftin. La urma urmelor, la vîrsta ta, problema e dacă mai ești în stare sau nu mai ești, dar mi-ai spus c-ai rezolvat-o. I-am ieșit în întîmpinare: Sexul e consolarea care-ți mai rămîne cînd nu-ți ajunge dragostea.

Ea izbucni în rîs: Ah, învățatule, am știut întotdeauna că ești un bărbat grozav, că ai fost mereu, și mă bucură că ești tot așa, în vreme ce dușmanii tăi se dau bătuți. Pe bună dreptate se vorbește atîta despre tine. L-ai auzit pe Marcos Pérez? Toată lumea

[3] *Delgadina* este diminutiv de la *delgada* (sp.) „slabă, subțire (la trup)".

îl aude, i-am răspuns ca să punem punct acestui subiect. Dar ea a insistat: Și profesorul Camacho y Cano, la emisiunea *Despre toate cîte puțin*, a spus ieri că lumea nu mai e cum era fiindcă n-au mai rămas mulți bărbați ca tine.

La sfîrșit de săptămînă, am găsit-o pe Delgadina cu febră și tușind. Am trezit-o pe Rosa Cabarcas ca să-mi dea vreun leac făcut în casă și mi-a adus în odaie o trusă de prim ajutor. După două zile, Delgadina zăcea fără vlagă și nu se putea întoarce la rutina de a coase nasturi. Doctorul îi prescrisese un tratament ca pentru o gripă obișnuită ce avea să treacă într-o săptămînă, dar s-a alarmat de starea ei generală de malnutriție. Am încetat s-o mai văd, dar am simțit că-i duceam dorul și am profitat să aranjez camera fără ea.

Am adus și un desen în peniță de Cecilia Porras pentru *Toți stăteam în așteptare*, cartea de povestiri a lui Alvaro Cepeda. Am adus apoi cele șase volume din *Jean Cristophe*, de Romain Rolland, ca să-mi amăgesc nopțile de veghe. Și astfel, cînd Delgadina s-a putut întoarce, a găsit camera vrednică de o fericire sedentară: aerul purificat cu un insecticid parfumat, pereții trandafirii, lămpile cu lumini diferite, flori proaspete în vaze, cărțile mele favorite, tablourile frumoase ale mamei atîrnate altfel, după gusturile de azi. Schimbasem radioul vechi cu unul cu unde scurte, pe care îl puneam numai pe postul de muzică clasică, pentru ca Delgadina să învețe să doarmă cu cvartetele de Mozart, dar într-o noapte l-am găsit pe un post specializat în bolerouri la modă. Era gustul ei, de bună seamă, și mi l-am asumat fără să sufăr, căci și eu îl cultivasem cu tot entuziasmul în zilele mele cele mai bune. Înainte de a mă întoarce acasă a doua zi, am scris pe oglindă cu batonul de ruj: „Copila mea, sîntem singuri pe lume".

Cam în perioada aceea am avut ciudata impresie că se maturiza înainte de vreme. I-am comentat Rosei Cabarcas, iar ei i s-a părut firesc. Împlinește șaptesprezece ani pe cinci decembrie, mi-a zis. Un Săgetător perfect. M-a neliniștit că era atît de reală încît împlinea ani. Ce i-aș putea face cadou? O bicicletă, mi-a spus

Rosa Cabarcas. Trebuie să străbată tot orașul de două ori pe zi ca să meargă la cusut nasturi. Mi-a arătat în magazia din spatele prăvăliei bicicleta pe care o folosea, și într-adevăr mi s-a părut o rablă nevrednică de o fată iubită atît de mult. Însă m-a impresionat ca dovadă palpabilă că Delgadina exista în viața reală.

Cînd m-am dus să cumpăr cea mai bună bicicletă pentru ea, n-am putut rezista tentației de a o încerca și am dat cîteva raite la întîmplare pe platforma magazinului. Vînzătorului care m-a întrebat ce vîrstă am i-am răspuns cu cochetăria bătrîneții: Merg pe nouăzeci și unu. Vînzătorul mi-a spus exact ce doream: Arătați cu douăzeci mai puțin. Eu însumi nu-mi explicam cum de nu-mi pierdusem practica de pe vremea liceului și m-am simțit în al nouălea cer. Am început să cînt. Mai întîi pentru mine, în șoaptă, iar apoi în gura mare, cu ifose de mare Caruso, printre tarabele pestrițe și circulația nebună din piața centrală. Oamenii mă priveau amuzați, îmi strigau, mă îndemnau să particip la înconjurul Columbiei în scaun cu rotile. Eu le făceam cu mîna un salut de navigator fericit, fără să-mi întrerup cîntecul. În săptămîna aceea, în chip de omagiu pentru luna decembrie, am scris alt articol îndrăzneț: „Cum să fii fericit pe bicicletă la nouăzeci de ani".

În noaptea zilei ei de naștere i-am cîntat Delgadinei cîntecul întreg, i-am sărutat tot trupul pînă am rămas fără suflare: șira spinării, vertebră cu vertebră, pînă la fesele gingașe, partea cu alunița, cea a inimii ei neistovite. Pe măsură ce o sărutam, căldura trupului îi sporea și împrăștia un parfum de sălbăticiune. Ea mi-a răspuns cu înfiorări noi în fiecare palmă de piele și în fiecare am găsit o căldură diferită, o savoare proprie, alt geamăt, și la toate a răsunat pe dinăuntru într-un arpegiu, iar sfîrcurile i-au înflorit fără să le ating. Începeam să ațipesc către ziuă, cînd am simțit un fel de zvon de mulțime în largul mării și o panică printre catarge care îmi înfiorară sufletul. Atunci m-am dus la baie și am scris pe oglindă: „Delgadina, comoara mea, a început să adie briza Crăciunului".

Una dintre amintirile mele cele mai fericite a fost tulburarea care m-a cuprins într-o dimineață ca aceea ieșind de la

școală. Ce-i cu mine? învățătoarea mi-a spus buimacă: Vai, copile! Nu vezi că adie briza? După optzeci de ani, am simțit-o iar, cînd m-am trezit în patul Delgadinei, și era tot decembrie, care se întorcea punctual cu cerul lui diafan, furtunile de nisip, vîrtejurile de pe străzi care smulgeau acoperișuri și le ridicau fustele fetelor de liceu. Orașul căpăta atunci o rezonanță fantomatică. În nopțile cu briză strigătele din piața mare se puteau auzi pînă în cartierele cele mai înalte, de parcă ar fi fost la o aruncătură de băț. Nu de puține ori se întîmpla ca rafalele din decembrie să ne ajute să ne găsim prietenii împrăștiați prin bordeluri îndepărtate, luîndu-ne doar după sunetul vocilor lor.

Totuși, o dată cu briza, mi-a sosit și vestea proastă că Delgadina nu putea petrece Crăciunul cu mine, ci cu familia. Dacă detest ceva pe lumea asta sînt sărbătorile obligatorii în care lumea plînge fiindcă e fericită, focurile de artificii, colindele aiurite, ghirlandele de hîrtie creponată fără nici o legătură cu un Prunc care s-a născut acum două mii de ani într-un staul sărman. Cu toate acestea, cînd s-a înnoptat, n-am putut ține piept nostalgiei și m-am dus în odaia fără ea. Am dormit bine și m-am trezit lîngă un urs de pluș care mergea în două labe, de parcă ar fi fost polar, și un bilet care spunea: „Pentru tăticul urît". Rosa Cabarcas îmi spusese că Delgadina învață să citească de la lecțiile mele scrise pe oglindă și literele ei frumoase mi s-au părut admirabile. Însă Rosa m-a dezamăgit cu vestea proastă că ursul era darul ei, așa că în noaptea Anului Nou am rămas acasă, băgîndu-mă în pat de la opt, și am dormit fără gînduri triste. Am fost fericit, pentru că atunci cînd s-a făcut douăsprezece, printre bătăile furioase de clopote, sirenele fabricilor și ale pompierilor, gemetele vapoarelor, zgomotele de împușcături și de petarde, am simțit că Delgadina a intrat în vîrful picioarelor, s-a culcat lîngă mine și m-a sărutat. Atît de reală, că mi-a stăruit în gură mirosul ei de mentă.

IV

La începutul noului an începeam să ne cunoaștem, de parcă am fi trăit împreună și pe trezie, căci eu găsisem un ton al vocii plin de grijă pe care ea îl auzea fără să se deștepte și îmi răspundea cu un limbaj natural al trupului. Stările sufletești i se oglindeau în felul în care dormea. De la istovită și sălbatică așa cum fusese la început, a căpătat încetul cu încetul o pace lăuntrică ce-i înfrumuseța chipul și-i îmbogățea somnul. Îi povesteam viața mea, îi citeam la ureche ciornele articolelor duminicale în care ea se regăsea mereu, fără s-o spun prin cuvinte, numai și numai ea.

Cam pe vremea aceea i-am lăsat pe pernă niște cercei cu smaralde ce fuseseră ai mamei. Și i-a pus la următoarea întâlnire, dar n-o prindeau. I-am adus apoi niște cercei mai potriviți cu culoarea pielii ei. Am lămurit-o: Primii pe care ți i-am dat nu ți se asortau cu fața și felul în care-ți porți părul. Aceștia o să-ți vină mai bine. Nu și-a pus nici una dintre perechi la următoarele două întâlniri, dar la a treia a apărut cu aceea pe care i-o indicasem. Am început astfel să înțeleg că nu asculta de ordinele mele, dar aștepta prilejul potrivit să-mi facă pe plac. În zilele acelea am simțit că mă obișnuisem într-atât cu genul acela de viață casnică, încât n-am mai dormit gol, ci cu pijamalele de mătase chinezească pe care renunțasem să le mai port, deoarece nu aveam pentru cine să mi le dau jos.

M-am apucat să citesc *Micul Prinț* de Saint-Exupéry, un autor francez pe care o lume întreagă îl admiră mai mult decât francezii. A fost prima poveste pe care a ascultat-o cu atâta atenție, fără să se trezească, încât a fost nevoie să-i citesc fără răgaz două

zile, pînă i-am terminat-o. Am continuat cu *Poveștile* lui Perrault, cu Biblia, cu *O mie și una de nopți* într-o versiune aseptică pentru copii și, din pricina diferențelor din somnul ei, mi-am dat seama că avea mai multe grade de profunzime care depindeau de cît de interesante i se păreau cele citite. Cînd simțeam că nu mai puteam, stingeam lumina și mă culcam, ținînd-o în brațe pînă cîntau cocoșii.

Eram atît de fericit, încît o sărutam pe pleoape, ușurel, și într-o noapte s-a pogorît parcă o lumină din cer: a zîmbit pentru prima oară. Mai tîrziu, fără nici un motiv, s-a răsucit în pat, mi-a întors spatele și a spus supărată: Isabel a făcut melcii să plîngă. Exaltat de iluzia unui dialog, am întrebat-o pe același ton: Ai cui erau? N-a răspuns. Vocea-i avea o nuanță plebee, ca și cînd n-ar fi fost a ei, ci a cuiva străin aflat înlăuntrul său. Orice urmă de îndoială a dispărut atunci din cugetul meu: o preferam adormită.

Singurul meu necaz era cu motanul. De două zile nu mînca nimic, stătea posomorît cu nasul în jos în ungherul lui și mi-a tras o lovitură cu gheara ca o fiară rănită, cînd am vrut să-l pun în coșul lui de răchită pentru ca Damiana să-l ducă la veterinar. A izbutit anevoie să-i vină de hac și l-a luat zbătîndu-se într-un sac. N-a trecut mult și mi-a telefonat de la crescătorie să-mi spună că nu se putea face nimic, ci trebuia să fie sacrificat și aveau nevoie de acordul meu. De ce? Pentru că-i tare bătrîn, răspunse Damiana. M-am gîndit furios că și pe mine mă puteau arde de viu într-un cuptor pentru pisici. M-am simțit dezarmat între două focuri: nu învățasem să îndrăgesc motanul, dar nici n-aveam inima să încuviințez să fie omorît numai fiindcă era bătrîn. Unde se spunea așa ceva în manual?

Incidentul m-a tulburat în asemenea hal, că am scris un articol pentru duminică, uzurpînd titlul lui Neruda: „Este, oare, pisica un tigru de salon în miniatură?” Articolul a stîrnit o nouă campanie care i-a împărțit iar pe cititori în favoarea sau împotriva pisicilor. În cinci zile a învins teza că putea fi permisă sacrificarea unei pisici din motive ce țin de sănătatea populației, dar nu pentru că ar fi bătrînă.

După ce a murit mama, nu puteam închide ochii de groază că m-ar atinge pe cînd dormeam. Intr-o noapte, am simțit-o, însă vocea ei mi-a redat liniștea: *Figlio mio, poveretto!* Am simțit-o iar o dată în zori în camera Delgadinei și nu mi-am mai găsit locul de bucurie crezînd că mă atinsese ea. Dar nu: era Rosa Cabarcas în întuneric. Îmbracă-te și hai cu mine, mi-a zis, am o problemă gravă.

Așa era, ba și mai gravă decît mi-am putut-o închipui. Unul dintre clienții de vază ai casei fusese înjunghiat cu lovituri de cuțit în prima odaie din pavilion. Asasinul fugise. Cadavrul uriaș, în pielea goală, dar cu pantofii în picioare, era livid ca un pui fiert în patul îmbibat de sînge. L-am recunoscut de cum am intrat: era J.M.B., un mare bancher, renumit pentru amabilitatea și înfățișarea-i plăcută, precum și pentru felul lui elegant de a se îmbrăca, dar, mai cu seamă, pentru viața-i exemplară de familie. Avea la gît două răni vineții ca niște buze și o tăietură pe pîntece care nu încetase să sîngereze. Încă nu începuse să înțepenească. Mai mult decît rănile, m-a impresionat că avea un prezervativ pus și se pare nefolosit pe sexul împuținat de moarte.

Rosa Cabarcas nu știa cu cine fusese, pentru că și el avea privilegiul de a intra pe poarta mare dinspre grădină. Nu era exclusă bănuiala că perechea lui fusese tot un bărbat. Tot ce voia madama de la mine era s-o ajut să îmbrace cadavrul. Avea atîta sînge rece, că m-a tulburat gîndul că moartea ar fi pentru ea o treabă de bucătărie. Nu-i nimic mai greu decît să îmbraci un mort, i-am spus. Am făcut-o cu nemiluita, replică ea. E ușor dacă îl ține cineva. I-am atras atenția: Îți dai seama ce-o să creadă lumea văzînd un trup ciopîrțit de lovituri de cuțit într-un costum intact de gentleman?

Am tremurat de teamă pentru Delgadina. Mai bine ai lua-o la tine, mi-a zis Rosa Cabarcas. Nici mort, i-am răspuns înghețat de-a binelea. Ea a băgat de seamă și nu și-a putut ascunde disprețul: Tremuri ca varga! Pentru ea, i-am zis, cu toate că era adevărat numai pe jumătate. Spune-i să plece înainte de a veni lumea. Bine, făcu ea, deși tu, fiind ziarist, n-o să pățești nimic.

Nici tu, i-am zis, cam cu resentiment. Ești singurul liberal care poruncește în guvernul ăsta.

Orașul, invidiat pentru viața lui pașnică și siguranța dintotdeauna, era însă bîntuit în fiecare an de nenorocirea unei crime scandaloase și atroce. N-a fost cazul și atunci. Știrea oficială, cu titluri exagerate și zgîrcită în detalii, anunța că tînărul bancher fusese atacat și omorît cu lovituri de cuțit pe Șoseaua Pradomar din motive de neînțeles. Nu avea dușmani. Comunicatul guvernului îi indica drept posibili criminali pe refugiații din zonele de interior ale țării, care dezlănțuiau un val de delincventă în masă, străină spiritului civic al populației. În primele ceasuri, s-au făcut peste cincizeci de arestări.

Am dat fuga, scandalizat, împreună cu redactorul secției juridice, un ziarist tipic pentru anii douăzeci, care avea cozoroc de celuloid verde și elastice la mîneci, care își închipuia că o ia înaintea faptelor. Totuși, cunoștea doar cîteva date răzlețe despre crimă, iar eu i le-am completat pînă unde am considerat prudent din partea mea. Și, astfel, am scris cinci fișe la patru mîini pentru o știre de opt coloane pe prima pagină, atribuită veșnicei fantome a surselor care se bucură de întreaga noastră încredere. Însă „Abominabilul Om de la Nouă” – cenzorul – n-a pregetat să impună versiunea oficială, că fusese atacat de niște bandiți liberali. Eu mi-am păstrat conștiința curată, luîndu-mi o mină încruntată și îndurerată la cea mai cinică înmormîntare a secolului, la care a venit o groază de lume.

Cînd m-am întors acasă în noaptea aceea, am sunat-o pe Rosa Cabarcas să aflu ce se întîmplase cu Delgadina, dar n-a răspuns patru zile la rînd. În a cincea, m-am dus la ea acasă, scrîșnind din dinți. Ușile erau sigilate, dar nu de către poliție, ci de către cei de la Sănătate. Nimeni din vecini nu știa nimic. Fără nici un indiciu despre Delgadina, m-am apucat s-o caut ca turbat și uneori ca un caraghios, gîfîind. Mi-am petrecut zile întregi cercetîndu-le pe tinerele bicicliste de pe băncile unui parc plin de praf unde copiii

se jucau cățărîndu-se pe statuia coșcovită a lui Simón Bolívar. Treceau pedalînd ca niște căprioare; frumoase, disponibile, gata să se lase prinse la de-a baba-oarba. Cînd mi-am pierdut speranța, m-am refugiat în pacea bolerourilor. A fost precum o licoare otrăvită: fiecare cuvînt era ea. Întotdeauna avusesem nevoie de liniște ca să scriu, fiindcă mintea mea era mai atentă la muzică decît la scris. Atunci a fost tocmai pe dos: am putut scrie numai cu bolerouri în surdină. Viața mi s-a umplut de ea. Articolele scrise în acele două săptămîni au fost modele cu cheie pentru scrisori de dragoste. Redactorul-șef, contrariat de avalanșa de răspunsuri, mi-a cerut să-mi mai domolesc amorul pînă găseam cum să consolăm atîția cititori îndrăgostiți.

Zbuciumul a pus capăt disciplinei zilelor mele. Mă sculam la cinci, dar rămîneam în penumbra camerei imaginîndu-mi-o pe Delgadina în viața-i ireală, cum își scula frățiorii, îi îmbrăca pentru școală, le dădea gustarea, dacă aveau așa ceva, și apoi străbătea orașul pe bicicletă spre a-și ispăși pedeapsa de a coase nasturi. M-am întrebat uluit: La ce se gîndește o femeie în vreme ce coase un nasture? Oare ea s-o fi gîndind la mine? O fi căutînd-o și ea pe Rosa Cabarcas, ca să dea de mine? Am petrecut cam o săptămînă fără să-mi scot salopeta de mecanic nici ziua, nici noaptea, fără să mă îmbăiez, să mă bărbieresc, să mă spăl pe dinți, fiindcă dragostea m-a învățat prea tîrziu că te dichisești pentru cineva, te îmbraci și te parfumezi pentru cineva, iar eu n-am avut niciodată pentru cine. Damiana a crezut că eram bolnav cînd m-a găsit despuiat în hamac la zece dimineața. M-am uitat la ea cu ochii tulburi de patimă și am poftit-o să ne tăvălim în pielea goală. Ea mi-a spus, disprețuitoare:

— V-ați gîndit ce-o să vă faceți dacă accept?

Așa am aflat în ce hal mă afectase suferința. Nu mă recunoșteam pe mine însumi, copleșit de durerea aceea de adolescent. N-am mai ieșit din casă, pentru ca nu cumva să pierd vreun telefon. Scriam fără să-l mai închid și la primul sunet mă repezeam

să răspund, crezînd că ar putea fi Rosa Cabarcas. Mă întrerupeam necontenit din treburi ca s-o sun și am stăruit zile întregi pînă am înțeles că era un telefon fără suflet.

Întorcîndu-mă într-o seară ploioasă, am găsit motanul făcut ghem pe scara ușii de la intrare. Era murdar și lovit și de o blîndețe ce-ți făcea milă. Manualul m-a învățat că era bolnav și am ascultat de instrucțiunile de acolo ca să încerc să-l pun pe picioare. Din senin, pe cînd moțăiam făcîndu-mi siesta, m-a trezit gîndul că el m-ar putea duce la casa Delgadinei. L-am luat într-o sacoșă pînă la prăvălia Rosei Cabarcas, care era tot cu sigiliul pus și fără semne de viață, dar s-a zbătut cu atîta îndîrjire, că a reușit să scape, a sărit gardul grădinii și a dispărut printre copaci. Am bătut cu pumnul în poarta mare și o voce de soldățoi m-a întrebat, fără să deschidă: Cine-i acolo? Om bun, i-am răspuns eu, să nu mă las mai prejos. O caut pe stăpîna casei. Nu-i nici o stăpînă, zise vocea. Deschideți-mi măcar să-mi iau pisica, am insistat. Nu-i nici o pisică, spuse. L-am întrebat: Cine sînteți dumneavoastră?

— Nimeni, răspunse vocea.

Întotdeauna considerasem că a muri din dragoste nu era decît o licență poetică. În seara aceea, întorcîndu-mă iar acasă tot fără motan și tot fără ea, mi-am dat seama nu numai că era posibil să mori, ci și că eu însumi, bătrîn și singur cuc, eram gata să mor din dragoste. Dar am luat aminte că era îndreptățit și adevărul celălalt: n-aș fi schimbat pentru nimic în lume deliciile zbuciumului meu. Pierdusem mai bine de cincisprezece ani străduindu-mă să tălmăcesc poemele lui Leopardi și numai în seara aceea le-am simțit în străfundurile ființei mele: „Vai mie, căci de-i iubire, amarnic îi e chinul!"

Intrarea mea la ziar, în salopetă și prost bărbierit, stîrni tot felul de îndoieli asupra stării mele mintale. Clădirea modernizată, cu cabine individuale din sticlă și lumini din tavan, părea o maternitate. Ambianța artificială, tăcută și confortabilă, te invita să vorbești în șoaptă și să pășești pe vîrfuri. În vestibul, ca niște

viceregi morți, erau portretele în ulei ale celor trei directori pe viață și fotografiile unor oaspeți iluștri. În enorma sală principală trona poza uriașă a redacției actuale făcută în seara aniversării mele. N-am putut să n-o compar în gînd cu aceea de cînd împlinisem treizeci de ani și, o dată în plus, am constatat cu groază că omul îmbătrînește mai repede și mai urît în fotografii decît în realitate. Secretara care mă sărutase la aniversare m-a întrebat dacă eram bolnav. Am fost fericit să-i spun adevărul ca să nu-l creadă: Bolnav de dragoste. Ea spuse: Ce păcat că nu pentru mine! Eu i-am răspuns la cuvintele măgulitoare: Nu fi chiar atît de sigură!

Redactorul de la secția juridică a ieșit din cabina lui strigînd că erau două cadavre de fete neidentificate la morga municipală. L-am întrebat speriat: De ce vîrstă? Tinere, a răspuns el. Se prea poate să fie refugiate din zonele de interior ale țării, urmărite pînă aici de ucigașii regimului. Am răsuflat ușurat. Situația aceasta groaznică ne invadează în liniște ca o pată de sînge, am spus. Redactorul, de departe, mi-a strigat:

— Nu de sînge, maestre, de rahat.

După cîteva zile, mi s-a întîmplat ceva și mai rău, cînd o fată cu un coș la fel cu acela al motanului a trecut ca o străfulgerare prin dreptul Librăriei Lumea. Am urmărit-o dînd din coate prin mulțime în iureșul de la miezul zilei. Era foarte frumoasă, cu pași elastici și o ușurință în a-și croi drum printre oameni că n-am putut s-o ajung decît cu greu. În sfîrșit, i-am luat-o înainte și am privit-o în față. Ea m-a îndepărtat cu mîna fără să se oprească și fără să-și ceară iertare. Nu era cea pe care mi-o închipuisem, dar semeția ei m-a durut de parc-ar fi fost. Am înțeles atunci că n-aș fi în stare s-o recunosc pe Delgadina trează și îmbrăcată și că nici ea nu putea ști cine eram eu, căci nu mă văzuse niciodată. Intr-o pornire de nebunie, am croșetat vreme de trei zile douăsprezece perechi de botoșei albaștri și roz pentru nou-născuți, încercînd să-mi fac curaj pentru a nu asculta, nici cînta și nici rememora cîntecele care-mi aminteau de ea.

Adevărul e că nu mă mai puteam stăpîni și începeam să devin conștient că sînt bătrîn datorită slăbiciunii mele în fața iubirii. Am avut o dovadă și mai dramatică atunci cînd un autobuz din oraș a călcat o fată pe bicicletă chiar în plin centru comercial. Tocmai o luaseră cu o ambulanță și intensitatea tragediei se putea aprecia văzînd halul în care ajunsese bicicleta, niște bucăți de fier vechi într-o baltă de sînge proaspăt. Dar emoția mea n-a fost provocată atît de distrugerea bicicletei, ci de marca, modelul și culoarea ei. Nu putea fi alta decît aceea pe care eu însumi i-o dăruisem Delgadinei.

Martorii erau de părere cu toții că fata accidentată era foarte tînără, înaltă și zveltă și cu părul scurt și creț. Buimac, am luat primul taxi care a trecut și m-am lăsat dus la Spitalul de Caritate, o clădire veche cu ziduri de culoare galbenă-brună ce părea o închisoare eșuată pe un banc de nisip. Am avut nevoie de o jumătate de oră ca să intru și de încă una ca să ies dintr-un patio înmiresmat cu pomi fructiferi, unde o femeie îndurerată mi-a ațînut calea, m-a privit în ochi și a exclamat:

— Eu sînt cea pe care n-o cauți!

Doar atunci mi-am amintit că acela era locul unde trăiau în libertate bolnavii pașnici de la ospiciul municipal. Am fost obligat să-mi declin identitatea de ziarist în fața conducerii spitalului, pentru ca un infirmier să mă conducă la pavilionul de urgență. În registrul de internări erau datele: Rosalba Ríos, șaisprezece ani, profesie necunoscută. Diagnostic: comoție cerebrală. Pronostic: rezervat. L-am întrebat pe șeful pavilionului dacă puteam s-o văd, cu speranța tainică de a fi refuzat, dar au acceptat încîntați la gîndul că, poate, aveam să scriu despre starea jalnică a spitalului.

Am traversat o sală pestriță care mirosea pătrunzător a fenol, cu bolnavii îngrămădiți în paturi. În fund, într-o cameră pentru un singur bolnav, întinsă pe un pat de fier, se afla cea pe care o căutam. Avea capul acoperit de bandaje, fața de nerecunoscut, umflată și vineție, dar mi-a fost de ajuns să-i văd picioarele

ca să știu că nu era ea. Numai atunci mi-a trecut prin cap să mă întreb: Ce-aș fi făcut, oare, dac-ar fi fost?

Încă prins în pînzele de păianjen ale nopții, am avut curajul să mă duc a doua zi la fabrica de cămăși unde Rosa Cabarcas spusese odată că lucra fata și l-am rugat pe patron să ne arate instalațiile care puteau servi drept model pentru un proiect continental al Națiunilor Unite. Era un libanez ca un pahiderm, taciturn, care ne-a deschis porțile regatului său cu iluzia de a fi un exemplu universal.

Trei sute de tinere în bluze albe cu semnul crucii desenat cu cenușă pe frunte, căci era Miercurea Cenușii, coseau nasturi în vasta hală iluminată. Cînd ne-au văzut intrînd, s-au ridicat în picioare ca niște eleve și ne-au cercetat cu coada ochiului în timp ce directorul explica de zor contribuția sa la arta imemorială de a coase nasturi. Eu scrutam chipul fiecăreia, cu groaza de a o descoperi pe Delgadina îmbrăcată și trează. Dar una dintre ele m-a descoperit ea pe mine cu privirea de temut a admirației neîndurătoare:

— Spuneți-mi, domnule, nu sînteți cel care scrie scrisorile de dragoste la ziar?

Nu mi-aș fi închipuit niciodată că o copilă adormită ar putea provoca asemenea ravagii în viața unui bărbat. Am fugit de la fabrică fără să-mi iau la revedere și fără să mă gîndesc măcar dacă vreuna dintre fecioarele acelea de purgatoriu era, în sfîrșit, cea căutată. Cînd am plecat de acolo, singurul sentiment care îmi rămînea pe lume era dorința de a plînge.

Rosa Cabarcas telefonă după o lună cu o explicație de necrezut: își luase o binemeritată vacanță la Cartagena de Indias, după asasinarea bancherului. N-am crezut-o, bineînțeles, dar am felicitat-o pentru norocul ei și am lăsat-o să-și lungească minciuna înainte de a-i face întrebarea care-mi clocotea în suflet:

— Și ea?

Rosa Cabarcas păstră o tăcere prelungă. E pe aici, spuse în cele din urmă, dar vocea îi deveni evazivă: Trebuie să aștepți o

vreme. Cît? N-am nici o idee, o să-ți dau de știre. Am simțit că-mi aluneca printre degete și am oprit-o brutal: Așteaptă, dă-mi cît de cît o lămurire. Nu-i nici o lămurire, spuse ea, și încheie: Ai grijă, poți să-ți faci ție rău și, mai cu seamă, să-i faci ei rău. Eu n-aveam chef de mofturile astea. Am implorat-o să-mi dea măcar ocazia de a mă apropia de adevăr. La urma urmelor, i-am spus, sîntem complici. Ea n-a mai făcut însă nici un pas. Liniștește-te, mi-a zis, copila e bine și așteaptă s-o chem, dar chiar acum nu-i nimic de făcut și nu pot să-ți mai spun nimic. La revedere.

Am rămas cu telefonul în mînă fără să știu ce să fac, căci o cunoșteam destul cît să-mi dau seama că n-aș scoate nimic de la ea decît cu vorba bună. După prînz, am dat o raită pe ascuns pe la ea pe acasă, mai încrezător în hazard decît în rațiune, și am găsit-o tot închisă și cu sigiliul pus de cei de la Sănătate. Am crezut că Rosa Cabarcas îmi telefonase de altundeva, poate din alt oraș, și doar gîndul acesta m-a făcut să mă năpădească tot felul de presimțiri tulburi. Totuși, la șase după-amiaza, cînd mă așteptam mai puțin, mi-a slobozit la telefon exact parola mea:

— Ei bine, acum da.

La zece noaptea, tremurînd și mușcîndu-mi buzele să nu plîng, am ajuns încărcat de cutii de ciocolată elvețiană, de alviță și bomboane și cu un coș de trandafiri de un roșu-aprins, să acopăr tot patul. Ușa era întredeschisă, luminile aprinse și la radio se auzea încet *Sonata numărul unu pentru vioară și pian* de Brahms. Delgadina în pat era atît de strălucitoare și diferită, că mi-a fost greu s-o recunosc.

Crescuse, dar aceasta nu i se vedea în statură, ci într-o maturitate intensă ce o făcea să pară cu doi sau trei ani mai mare, și era mai goală ca oricînd. Pomeții pronunțați, pielea bronzată de soarele unei mări agitate, buzele fine și părul scurt și creț îi dădeau chipului ei strălucirea androgină a lui *Apolo* de Praxiteles. Însă nu putea fi nici un echivoc, fiindcă sînii îi crescuseră pînă într-atît încît nu-mi mai încăpeau în palmă, șoldurile i se

arcuiseră, iar oasele îi deveniseră mai puternice și mai armonioase. Mă încîntară izbînzile acelea ale naturii, dar mă buimăciră artificiile: genele false, unghiile de la mîini și picioare date cu ojă sidefie și un parfum ieftin ce nu avea nici o legătură cu dragostea. Totuși, ceea ce m-a scos din sărite a fost comoara pe care o avea asupră-i: cercei de aur cu ciorchini de smarald, un colier de perle naturale, o brățară de aur cu sclipiri de diamante și inele cu pietre prețioase pe toate degetele. Pe scaun era așezată rochia ei de seară, cu paiete și mărgele brodate, și pantofii de atlas. O furie ciudată mi se stîrni în măruntaie:

— Curvă! am strigat.

Căci diavolul mi-a suflat la ureche un gînd înfiorător. Lucrurile se petrecuseră așa: în noaptea cu crima, Rosa Cabarcas n-a avut pesemne nici timpul și nici calmul necesar s-o prevină pe copilă, și poliția a găsit-o în cameră, singură, minoră și fără alibi. Nimeni mai potrivit decît Rosa Cabarcas pentru o situație ca aceea: i-a vîndut fecioria copilei vreunuia din grangurii ei, pentru ca, în schimb, ea să iasă basma curată din treaba cu crima. Și, în primul rînd, desigur, a trebuit să dispară pînă se potolea scandalul. Ce minunăție! O lună de miere pentru toți trei, ei doi în pat, iar Rosa Cabarcas pe o terasă de lux, bucurîndu-se de inspirata ei impunitate. Orbit de o furie nesăbuită, am spart, aruncîndu-le pe pereți, toate lucrurile din cameră: veiozele, radioul, ventilatorul, oglinzile, carafele, paharele. Am făcut-o pe îndelete, dar fără răgaz, provocînd mari stricăciuni, pradă unei beții metodice care mi-a salvat viața. Copila sări în sus la primul zgomot asurzitor, însă nu m-a privit, ci s-a ghemuit cu spatele la mine și a rămas așa, cu trupul scuturat de spasme sacadate pînă cînd prăpădul a încetat. Găinile din curte și cîinii din zori sporiră vacarmul. Cu luciditatea orbitoare a furiei, am avut inspirația finală de a da foc casei, cînd apăru în ușă silueta impasibilă a Rosei Cabarcas în cămașă de noapte. N-a spus nimic. A făcut din ochi inventarul dezastrului și a constatat că fata stătea strînsă ca un melc în găoace, cu capul ascuns între brațe: îngrozită, dar teafără.

— Doamne-Dumnezeule! exclamă atunci Rosa Cabarcas. Ce n-aș fi dat eu pentru asemenea dragoste!

M-a măsurat din cap pînă-n picioare cu o privire compătimitoare și mi-a poruncit: Haide! Am urmat-o pînă în casă, mi-a dat un pahar cu apă în tăcere, mi-a făcut semn să mă așez în dreptul ei și m-a pus să-i mărturisesc totul. Mă rog, îmi spuse, acum poartă-te ca un bărbat în toată firea și povestește-mi: Ce te-a apucat?

I-am povestit ceea ce socoteam a fi adevărul meu revelat. Rosa Cabarcas ascultă fără o vorbă și fără mirare și, în sfîrșit, păru lămurită. Ce grozav! spuse. Întotdeauna mi-am zis că gelozia e mai puternică decît adevărul. Și atunci mi-a povestit fără rezerve tot ce se întîmplase. Într-adevăr, spuse, în zăpăceala ei din noaptea crimei, uitase de copila adormită în odaie. Unul dintre clienții săi, care era și avocatul mortului, a dat cu dărnicie în dreapta și-n stînga plocoane și șpagă și a invitat-o pe Rosa Cabarcas într-un hotel din Cartagena de Indias, să se odihnească pînă ce scandalul avea să fie uitat. Crede-mă, zise Rosa Cabarcas, că în tot răstimpul ăsta n-am încetat o clipă să mă gîndesc la tine și la copilă. M-am întors alaltăieri și, mai întîi și mai întîi, ți-am telefonat, dar n-a răspuns nimeni. În schimb, copila a venit imediat, și era într-un asemenea hal că ți-am îmbăiat-o, ți-am îmbrăcat-o și ți-am trimis-o la salonul de înfrumusețare cu porunca s-o aranjeze cu tot dichisul ca pe o regină. Ai văzut doar cum era: fără cusur. Rochia de lux? E dintre cele pe care le închiriez fetelor mele mai sărmane cînd trebuie să iasă în oraș să danseze cu clienții. Bijuteriile? Sînt ale mele, zise: E de-ajuns să le pipăi ca să-ți dai seama că-s diamante de sticlă și podoabe de tinichea. Așa încît las-o baltă! A încheiat: Hai, du-te și trezește-o, cere-i iertare și ocupă-te de ea o dată pentru totdeauna. Nimeni nu merită să fie mai fericit ca voi.

Am făcut un efort supranatural s-o cred, dar iubirea s-a dovedit mai puternică decît rațiunea. Curvelor! i-am zis, torturat de focul viu ce-mi ardea măruntaiele. Asta sînteți amîndouă! Am strigat: Curve nenorocite! Nu vreau să mai știu nimic de tine și nici

de vreo altă stricată de pe lume, și mai ales de ea. I-am făcut din ușă un semn de adio. Rosa Cabarcas nu s-a îndoit că așa avea să fie.

— Mergi cu Domnul, îmi spuse cu un rictus de tristețe și se întoarse la viața ei reală. În orice caz, o să-ți trimit socoteala pentru prăpădul pe care mi l-ai făcut în odaie.

V

Citind *Idele lui Marte*[1], am dat peste o frază cumplită pe care autorul i-o atribuie lui Iulius Caesar: „E cu neputință ca pînă la urmă să nu ajungi cum crede lumea că ești”. Nu i-am putut verifica adevărata obîrșie în propria operă a lui Iulius Caesar și nici în lucrările biografilor lui, de la Suetoniu pînă la Carcopino, dar a meritat strădania să încerc. Fatalismul ei aplicat cursului vieții mele în următoarele luni mi-a întărit hotărîrea de care aveam nevoie nu numai pentru a scrie această poveste, ci și pentru a o începe fără pudoare cu dragostea Delgadinei.

N-aveam o clipă de liniște, abia dacă luam ceva în gură și am slăbit atît de tare, că pantalonii nu mi se mai țineau în talie. Durerile vremelnice îmi rămaseră în oase, treceam brusc de la o dispoziție la alta, fără nici un motiv, îmi petreceam nopțile într-o stare de buimăceală care nu mă lăsa nici să citesc și nici să ascult muzică, dar, în schimb, ziua mi se ducea moțăind într-o somnolență prostească, fără să reușesc să adorm.

Alinarea mi-a picat din cer. În autobuzul aglomerat care mergea spre Loma Fresca o femeie de pe scaunul de lîngă mine, pe care n-o văzusem cînd am urcat, mi-a șoptit la ureche: încă mai tragi la rame? Era Casilda Armenta, o dragoste de demult, femeie din popor care mă suportase drept client tenace de cînd ajunsese o

[1] *Idele lui Marte* (în latină *Idus Martiae*, în latina tîrzie: *Idus Martii*): zi din calendarul roman care corespunde cu 15 martie. A fost marcată de cîteva sărbători religioase și reprezenta pentru romani ultima zi de plătit datoriile. În anul 44 î.Hr. a devenit celebră datorită asasinării lui Iulius Cezar. Moartea acestuia a marcat un punct de cotitură în istoria romană, generînd tranziția de la Republică la Imperiu.

adolescentă mîndră. Odată retrasă, cam bolnavă și fără un ban, se măritase cu un grădinar chinez care i-a dăruit numele și ocrotirea lui, poate și puțină iubire. La șaptezeci și trei de ani, avea aceeași greutate ca întotdeauna, era tot frumoasă și iute din fire și păstra neștirbită nerușinarea meseriei.

M-a dus la ea acasă, o grădină de chinezi pe o colină între șosea și mare. Ne-am așezat pe fotoliile de plajă de pe terasa umbroasă, printre ferigi și tufe de *bugainvilla*, cu diverse colivii de păsări atîrnate de streașină. La poalele colinei se vedeau grădinarii chinezi cu pălăriile lor conice plantînd zarzavaturi pe soarele arzător și întinderea de apă cenușie de la Bocas de Ceniza cu cele două diguri de stînci care canalizează fluviul cîteva leghe în mare. Pe cînd stăteam de vorbă, am văzut intrînd un transatlantic alb pe gura fluviului și l-am urmărit tăcuți pînă i-am auzit mugetul de taur lugubru în portul din depărtare. Ea suspină. Îți dai seama? În mai bine de o jumătate de veac e prima oară cînd nu te primesc în vizită stînd în pat. Acum sîntem alții, i-am zis. Ea continuă fără să mă audă: Ori de cîte ori se vorbește de tine la radio, lăudîndu-te pentru dragostea pe care ți-o poartă lumea și numindu-te maestru al iubirii, închipuiește-ți că-mi trece prin cap că nimeni nu ți-a cunoscut virtuțile și năravurile așa ca mine. Serios, spuse, nimeni nu te-ar fi putut suporta mai bine.

N-am mai rezistat. Ea și-a dat seama, mi-a văzut ochii umezi de lacrimi, și numai atunci a descoperit, pesemne, că nu mai eram cel de odinioară, iar eu i-am susținut privirea cu un curaj de care nu m-am crezut niciodată în stare. Treaba e că am început să îmbătrînesc, i-am spus. Sîntem deja bătrîni, oftă ea. Numai că n-o simți pe dinăuntru, dar pe dinafară o vede toată lumea.

Era cu neputință să nu-mi deschid inima, așa că i-am povestit toată istoria care îmi pîrjolea măruntaiele, de la primul telefon dat Rosei Cabarcas, în ajunul zilei cînd am împlinit nouăzeci de ani, pînă la noaptea tragică în care am făcut zob odaia și nu m-am mai întors. Ea mi-a ascultat spovedania de parcă ar fi trăit-o, a rumegat-o încetișor și în cele din urmă a zîmbit:

— Fă ce te taie capul, dar n-o pierde pe copila asta – îmi spuse – Nu-i nenorocire mai mare decît să mori singur.

Ne-am dus la Puerto Colombia în trenulețul pentru copii ce mergea la fel de încet precum un cal. Am prînzit în fața danei de lemn ros de carii pe unde intrase în țară lumea întreagă înainte de a se draga Bocas de Ceniza. Ne-am așezat sub un coviltir din frunze de palmier, unde robustele matroane negrese serveau pește prăjit cu orez, cocos și felii de banane verzi. Am moțăit în zăduful píelos de la două și am stat mai departe la taifas pînă cînd uriașul soare de foc s-a cufundat în mare. Realitatea mi se părea fantastică. Ia te uită cum s-a sfîrșit luna noastră de miere! spuse ea în glumă. Dar continuă pe un ton serios: Astăzi mă uit în urmă, văd șirul de mii de oameni care mi-au trecut prin pat și mi-aș vinde sufletul să fi rămas cu unul dintre ei, chiar și cu cel mai prost. Dar, slavă Domnului, l-am întîlnit la vreme pe chinezul meu. E ca și cum aș fi măritată cu degetul mic, dar e numai al meu.

M-a privit în ochi, mi-a cumpănit reacția la spusele ei și a adăugat: Așa că du-te chiar acum s-o cauți pe sărmana copilă, indiferent de-ar fi adevărat ce-ți spune gelozia, ori ce-ar fi să fie, căci nimeni nu-ți poate lua ce-ai trăit cu adevărat. Însă fii atent, fără chestii romanțioase de bunic. Trezește-o, pătrunde-o pînă și în urechi cu sula asta de măgar cu care te-a procopsit diavolul pentru lașitatea și zgîrcenia ta. Și încheie pe un ton serios, din tot sufletul: Să nu mori fără să vezi cît de minunat e să ți-o tragi din dragoste.

Mîna îmi tremura a doua zi cînd am format numărul de telefon. Atît datorită tensiunii revederii cu Delgadina, cît și a nesiguranței în privința felului în care avea să-mi răspundă Rosa Cabarcas. Avusesem o ceartă strașnică din pricina prețului exagerat cu care-mi taxase stricăciunile făcute în odaie. Am fost silit să vînd unul dintre tablourile cele mai îndrăgite de mama, care valora o avere, dar la momentul adevărului n-a prețuit nici a zecea parte din cît îmi făcusem eu iluzii. Am întregit suma cu restul economiilor mele și i-am dus-o Rosei Cabarcas cu o poruncă fără drept de apel: O iei sau lași totul baltă. A fost sinucidere curată, pentru

că numai vînzînd unul dintre secretele mele ea mi-ar fi distrus buna reputație. Dar n-a cîrtit, ci a păstrat tablourile pe care le luase drept gaj în noaptea cu cearta. Am pierdut absolut totul jucînd pe o singură carte: am rămas fără Delgadina, fără Rosa Cabarcas și fără ultimele economii. Totuși, am sunat la telefon o dată, de două ori, de trei și, în sfîrșit, ea: Da? N-am putut scoate un sunet. Am închis. M-am trîntit în hamac, încercînd să mă liniștesc cu lirica ascetică a lui Satie, și am nădușit atîta, că pînza s-a udat toată. Pînă a doua zi n-am avut curajul să-i mai telefonez.

— Ei bine, dragă, am spus cu voce hotărîtă. Astăzi, da.

Rosa Cabarcas, de bună seamă, era mai presus de orice. Ah, învățatul meu trist, oftă cu hazu-i de neînvins, prăpădești două luni și revii doar ca să ceri imposibilul. Mi-a povestit că n-o mai văzuse pe Delgadina de mai bine de o lună, că părea să-și fi revenit de minune după spaima pricinuită de stricăciunile pe care le făcusem eu, pînă într-atît încît nici măcar nu le-a pomenit și nici n-a întrebat de mine, că era foarte mulțumită cu o nouă slujbă, mai comodă și mai bine plătită decît să coasă nasturi. Un val de foc viu mi-a pîrjolit măruntaiele. Nu poate fi decît cea de curvă, i-am zis. Rosa îmi răspunse fără să clipească: Nu fi prost, de-ar fi așa, s-ar afla aici. Unde, oare, i-ar putea fi mai bine? Iuțeala logicii ei mi-a agravat îndoiala: Și cum știu că nu-i acolo? În cazul ăsta, replică ea, cel mai bine pentru tine e să nu știi. Sau nu-i așa? Am urît-o și de data asta. Ea, după multe insistențe, mi-a promis să-i dea de urmă copilei. Fără multe speranțe, fiindcă telefonul vecinei unde o suna era tot stricat și n-avea cea mai mică idee unde locuia. Dar nu-i cazul să disperi, ce naiba, zise, îți telefonez într-un ceas.

A fost un ceas de trei zile, dar a dat de copilă, disponibilă și teafără. M-am întors rușinat și am sărutat-o puțin cîte puțin, în chip de penitență, de la miezul nopții pînă cîntară cocoșii. O iertare lungă pe care mi-am promis s-o repet veșnic, și totul a fost de parc-aș fi luat-o iar de la început. Camera fusese golită și proasta ei folosință făcuse să se strice tot ce adusesem eu. Rosa o lăsase așa și mi-a spus că orice îmbunătățire trebuia s-o fac eu, avînd în vedere

că îi mai datoram bani. Însă situația mea economică ajunsese cum nu se poate mai proastă. Banii de pensie erau tot mai neîndestulători. Puținele lucruri vandabile care mai rămăseseră în casă, în afară de bijuteriile sacre ale mamei, erau lipsite de valoare comercială și nimic nu era destul de vechi spre a fi trecut la capitolul antichități. În vremuri mai bune, guvernatorul îmi făcuse oferta ispititoare de a-mi cumpăra în bloc cărțile clasicilor greci, latini și spanioli pentru Biblioteca Departamentală, dar n-am avut inima să le vînd. Mai tîrziu, cu schimbările politice și degradarea lumii, nimeni din guvern nu s-a mai gîndit la arte ori la literatură. Sătul să tot caut o soluție onorabilă, mi-am pus în buzunar bijuteriile pe care Delgadina mi le dăduse înapoi și m-am dus să le amanetez pe o străduță sinistră ce dădea în piața principală. Cu un aer de savant distrat, am străbătut în sus și în jos locul acela mizer, înțesat de cîrciumi de cea mai proastă speță, anticariate și case de amanet, dar demnitatea Florinei de Dios mi-a aținut calea: nu m-am încumetat. Atunci m-am hotărît să le vînd cu capul sus la bijuteria cea mai veche și de încredere din oraș.

Vînzătorul mi-a pus cîteva întrebări în vreme ce examina bijuteriile cu monoclul. Se distingea prin comportamentul, stilul și groaza pe care ți-o inspiră un medic. I-am explicat că erau bijuterii moștenite de la mama. El încuviința cu un mormăit la fiecare din lămuririle mele și, în sfîrșit, își scoase monoclul:

— Îmi pare rău, spuse, dar sînt din sticlă ordinară.

Văzîndu-mi surpriza, mi-a explicat cu o compătimire blîndă: Slavă Domnului că aurul e aur și platina e platină. Mi-am pipăit buzunarul să mă asigur că aveam facturile de cumpărare și i-am spus fără resentimente:

— Păi au fost cumpărate în magazinul acesta distins acum mai bine de o sută de ani.

El nici nu clipi. Se întîmplă de obicei, spuse, ca de la bijuteriile moștenite să dispară încetul cu încetul pietrele cele mai valoroase, o dată cu trecerea timpului, fiind înlocuite de ștrengarii familiei sau de bijutieri necinstiți, și numai cînd cineva încearcă

să le vîndă se descoperă înșelăciunea. Dar îngăduiți-mi o secundă, zise, și ieși cu bijuterii cu tot pe ușa din fund. După un moment, se întoarse și, fără nici o explicație, îmi făcu semn să iau loc în fotoliul de așteptare și-și văzu mai departe de treabă.

Am cercetat magazinul. Venisem cu mama în mai multe rînduri și-mi aminteam de cîteva cuvinte ce reveneau mereu: „Să nu-i spui tatălui tău". Pe neașteptate, mi-a trecut prin cap un gînd care m-a iritat: oare nu cumva Rosa Cabarcas și Delgadina, de comun acord, vînduseră nestematele și-mi înapoiaseră bijuteriile cu pietre false?

Mă perpeleam de atîtea îndoieli, cînd o secretară m-a invitat s-o urmez prin aceeași ușă din fund pînă la un birou mic, cu o bibliotecă lungă, înțesată cu volume groase. Un beduin uriaș se ridică de la masa de scris din spate și-mi strînse mîna, tutuindu-mă cu o efuziune de prieten de o viață. Am fost colegi de liceu, mi-a zis, în chip de salut. Mi-a fost ușor să mi-l aduc aminte: era cel mai bun fotbalist din școală și un adevărat campion la primele noastre bordeluri. Nu-l mai întîlnisem de cine știe cînd și m-a văzut, pesemne, atît de rablagit, că m-a confundat cu un coleg din copilărie.

Pe sticla care acoperea biroul avea deschis unul dintre catastifele din arhivă unde era trecut inventarul bijuteriilor mamei. O consemnare exactă, cu date și amănunte, care dovedea că ea însăși pusese să fie schimbate pietrele a două generații de frumoase și demne fete Cargamantos și le vînduse pe cele veritabile aceluiași magazin. Aceasta se întîmplase cînd tatăl patronului actual conducea bijuteria, iar el și cu mine eram la școală. Însă chiar el m-a liniștit: tertipurile acelea erau ceva obișnuit la marile familii în restriște, pentru a-și rezolva plăți urgente fără a-și sacrifica onoarea. În fața realității necruțătoare, am preferat să le păstrez ca amintire a celeilalte Florina de Dios pe care n-am cunoscut-o niciodată. La începutul lui iulie, am simțit apropierea reală a morții. Inima mea și-a pierdut ritmul și am început să văd și să simt pretutindeni semnele fără greș ale sfîrșitului. Cel mai limpede a

fost la concertul de la Belle Arte. Aerul condiționat se defectase și crema artelor și a literelor fierbea în suc propriu în sala arhiplină, dar magia muzicii crea o atmosferă celestială. La sfîrșit, cu acel *Allegretto poco mosso*, m-a străfulgerat revelația orbitoare că ascultam cel de pe urmă concert pe care mi-l oferea destinul înainte de a muri. N-am simțit nici durere și nici teamă, ci emoția devastatoare de a fi ajuns să trăiesc acest moment.

Cînd am reușit, într-un tîrziu, să-mi croiesc drum, leoarcă de sudoare, printre îmbrățișări și fotografii, m-am pomenit din senin cu Ximena Ortiz, ca o zeiță de o sută de ani în scaunul cu rotile. Simpla-i prezență mi se impunea ca un păcat mortal. Avea o tunică de mătase de culoarea fildeșului, netedă ca pielea ei, un colier de perle veritabile în trei șiraguri, părul sidefiu tuns după moda anilor douăzeci, cu un vîrf de aripă de pescăruș în dreptul obrazului și imenșii ochi galbeni iluminați de umbra naturală a cearcănelor. Totul în ființa ei dezmințea zvonul că era cu mintea dusă din pricina eroziunii fără leac a memoriei. Încremenit și neajutorat în fața ei, am reușit să-mi înving pala de foc ce-mi încinsese fața și am salutat-o în tăcere cu o înclinare a capului, ca la Versailles. Ea zîmbi precum o regină și mă apucă de mînă. Mi-am dat atunci seama că și întîlnirea aceea era o șansă a destinului și n-am ratat ocazia spre a-mi scoate din inimă un ghimpe ce mă sîcîia dintotdeauna. Am visat am de zile momentul acesta, i-am spus. Ea nu păru că înțelege. Nu mai spune! exclamă ea. Și cine ești tu? N-am știut niciodată dacă uitase cu adevărat sau dacă a fost răzbunarea de pe urmă a vieții ei.

Certitudinea că eram muritor, în schimb, mă luase prin surprindere cu puțin înainte de cincizeci de ani, într-o împrejurare asemănătoare, într-o noapte de carnaval, pe cînd dansam un tango apaș cu o femeie uluitoare căreia nu i-am văzut niciodată fața, mai voinică decît mine, avînd vreo douăzeci de kilograme în plus și întrecîndu-mă în înălțime cam cu două palme, și care totuși se lăsa purtată ca o pană în vînt. Dansarăm atît de strîns, că-i simțeam sîngele circulînd prin vene și eram parcă toropit de plăcere

grație răsuflării ei gîfîitoare, mirosului de transpirație pătrunzător ca amoniacul, țîțelor astronomice, cînd, deodată, m-a străfulgerat pentru prima oară, aproape doborîndu-mă la pămînt, urletul morții. A fost ca o profeție violentă la ureche: Orice-ai face, anul acesta sau peste o sută, ai să fii mort pe vecie. Ea se desprinse de mine, speriată: Ce-ați pățit? Nimic, i-am răspuns, străduindu-mă să nu-mi pierd cumpătul:

— Tremur din pricina dumneavoastră.

De atunci am început să măsor viața nu în ani, ci în decenii. Cel al anilor cincizeci fusese hotărîtor, pentru că am devenit conștient că aproape toată lumea era mai tînără decît mine. Cel al anilor șaizeci a fost cel mai intens, din cauza bănuielii că nu-mi mai rămînea timp să greșesc. Cel al anilor șaptezeci mi-a inspirat teama, căci exista oricum posibilitatea să fie ultimul. Totuși, cînd m-am trezit viu în dimineața celor nouăzeci de ani, în patul fericit al Delgadinei, mi s-a năzărit plăcuta idee că viața nu era ceva care curge precum rîul învolburat al lui Heraclit, ci o ocazie unică de a te întoarce pe grătar, perpelindu-te și pe partea cealaltă încă nouăzeci de ani.

Am ajuns să plîng cu ușurință. Orice sentiment care stîrnea duioșie mă făcea să simt un nod în gît și nu întotdeauna reușeam să mă stăpînesc, așa că m-am gîndit să renunț la plăcerea solitară de a-i veghea somnul Delgadinei, nu atît din pricina incertitudinii morții mele, cît din durerea de a mi-o imagina fără mine tot restul vieții ei. Într-una din zilele acelea confuze, m-am pomenit mergînd aiurea pe prea distinsa Stradă a Notarilor și m-a surprins că n-am întîlnit altceva decît ruinele vechiului hotel de mîna a șaptea unde se închiriau camere cu ora în care am fost inițiat cu de-a sila în arta amorului, puțin înainte de a împlini doisprezece ani. Fusese reședința unor armatori de pe vremuri, splendidă ca puține altele din oraș, avînd coloane placate cu albastru și frize aurite, de jur împrejurul unui patio cu o cupolă de sticlă în șapte culori ce iradia o lumină de seră. La parter, într-un portic gotic

ce dădea spre stradă, au ființat preț de un secol birourile coloniale de notariat în care a lucrat, a prosperat și s-a ruinat părintele meu într-o viață întreagă de vise fantasmagorice. Familiile de vază abandonaseră încetul cu încetul caturile de sus, care ajunseseră să fie ocupate de o legiune de femei de noapte în dizgrație, care urcau și coborau pînă în zori cu clienții agățați pentru un peso și jumătate prin cîrciumile din portul fluvial din apropiere.

La cei doisprezece ani ai mei, purtînd încă pantalonii scurți și ghetuțele de la școala primară, n-am putut rezista tentației de a vedea ce e la caturile de sus, pe cînd tata combătea în vreuna din întrunirile lui nesfîrșite, și m-am pomenit cu un spectacol divin. Femeile care-și vindeau pe nimica toată trupul pînă în zori forfoteau prin casă de la unsprezece dimineața, cînd canicula vitraliului era de nesuportat, și erau nevoite să trebăluiască umblînd goale-pușcă prin toată casa, în vreme ce-și comentau în gura mare aventurile de peste noapte. Am rămas îngrozit. Tot ce mi-a dat prin cap a fost s-o iau la fugă pe unde venisem, cînd una dintre femeile despuiate, zdravănă și mirosind a săpun de casă, mă îmbrățișă pe la spate și mă luă pe sus pînă în cămăruța ei cu pereți de carton, fără ca eu s-o pot vedea în toiul larmei și al aplauzelor chiriașelor în pielea goală. M-a trîntit cu fața în sus în patul ei pentru patru, mi-a scos pantalonii cu o manevră măiastră și s-a așezat călare peste mine, dar spaima de gheață care mi se prelingea pe trup nu m-a lăsat s-o primesc ca un bărbat. În noaptea aceea, fără să pot închide un ochi la mine în pat de rușinea pățită, n-am izbutit să ațipesc mai mult de un ceas, tînjind s-o văd iar. Însă a doua zi dimineața, pe cînd chefliii dormeau duși, am urcat tremurînd pînă la ea și am trezit-o plîngînd în hohote, cu o dragoste nebună care a durat pînă a spulberat-o necruțător vîntul dezlănțuit al vieții reale. Se numea Castorina și era regina casei.

Cămăruțele hotelului costau un peso pentru a face amor la repezeală, dar foarte puțini dintre noi știam că aveau același preț chiar și pentru douăzeci și patru de ore. Pe deasupra, Castorina m-a

introdus în lumea ei de rînd, în care-i pofteau pe clienții săraci la micul lor dejun de gală, le împrumutau săpunul, le alinau durerile de dinți și, în cazuri de mare urgență, făceau cu ei dragoste din milă.

Dar în serile bătrîneții mele din ultima vreme nimeni nu-și mai amintea de nemuritoarea Castorina, răpusă cine știe cînd, care urcase de prin colțurile mizere ale digului fluvial pînă la tronul sacrosanct de mare madamă, cu un plasture de pirat pe ochiul pierdut într-o încăierare la o circiumă. Ultimul ei tip, un negru zîmbitor din Camagiley, căruia îi ziceau Iona Ocnașul, fusese un trompetist dintre cei mai de vază la Havana, pînă și-a pierdut zîmbetul complet într-o catastrofă de tren.

Plecînd de la vizita aceea care mi-a lăsat un gust amar, am simțit un junghi la inimă pe care n-am reușit să-l domolesc trei zile în șir, cu tot soiul de licori făcute în casă. Doctorul la care m-am dus de urgență era dintr-un neam de medici faimoși, nepot al celui care m-a consultat cînd aveam patruzeci și doi de ani, și mi-a tras o sperietură zdravănă fiindcă părea același, la fel de îmbătrînit ca bunicul lui la șaptezeci, din pricina unei chelii premature, a unor ochelari de miop fără leac și a unei tristeți inconsolabile. M-a examinat minuțios din cap pînă-n picioare, cu o atenție de bijutier. Mi-a ascultat pieptul și spatele, mi-a luat tensiunea și mi-a cercetat reflexele ciocănindu-mi genunchii, apoi fundul ochilor și culoarea de sub pleoapa de jos. În pauze, pe cînd eu îmi schimbam poziția pe patul de consult, îmi punea întrebări atît de vagi și de rapide, că abia dacă-mi lăsa timp să mă gîndesc la răspunsuri. După ce s-a scurs o oră, m-a privit cu un zîmbet fericit. Ei bine, zise, cred că nu pot face nimic pentru dumneavoastră. Ce vreți să spuneți? Că starea dumneavoastră e cum nu se poate mai bună la vîrsta pe care o aveți. Ce curios, i-am spus, la fel mi-a zis bunicul dumneavoastră pe cînd aveam patruzeci și doi de am, de parcă timpul nici n-ar trece. Veșnic veți găsi pe cineva care să v-o spună, zise, fiindcă veșnic veți avea o vîrstă. Eu, provocîndu-l să emită o sentință îngrozitoare, i-am răspuns: Singura definitivă

este moartea. Da, admise el, dar nu-i ușor să ajungi să mori într-o stare așa de bună ca a dumneavoastră. Îmi pare sincer rău că nu vă pot face pe plac.

Erau amintiri plăcute, dar în ajunul zilei de 29 august am simțit povara uriașă a secolului ce mă aștepta impasibil, cînd am urcat cu pași obosiți scările casei. Atunci am mai văzut-o o dată pe mama, Florina de Dios, în patul meu care fusese al ei pînă la moarte, și mi-a făcut același semn de binecuvîntare ca ultima oară cînd am văzut-o, cu două ceasuri înainte de a-și da sufletul. Tulburat de viziunea aceea, am interpretat-o ca înștiințarea de pe urmă și i-am telefonat Rosei Cabarcas să-mi aducă chiar în noaptea aceea copila, presimțind că n-avea să mi se împlinească iluzia de a mai trăi pînă la ultima suflare a celor nouăzeci de ani. Am sunat-o iar la opt și mi-a repetat încă o dată că nu era cu putință. Trebuie să fie, cu orice preț, i-am strigat îngrozit. A închis fără să-mi zică la revedere, dar după cinci-sprezece minute a sunat ea:

— Mă rog, o ai aici.

Am sosit la zece și douăzeci și i-am dat Rosei Cabarcas ultimele scrisori din viața mea, cu dispozițiile în privința copilei după sfîrșitul meu inexorabil. Ea a crezut că mă impresionase cu povestea cu înjunghiatul și mi-a spus pe un ton glumeț: Dacă ai de gînd să mori, să n-o faci aici, asta ar mai lipsi. Dar eu i-am răspuns: Spune că m-a călcat trenul din Puerto Colombia, rabla aia nenorocită care nu-i în stare să omoare pe nimeni.

În noaptea aceea, gata de orice, m-am culcat cu fața în sus în așteptarea durerii de pe urmă, în prima clipă a celor nouăzeci și unu de ani ai mei. Am ascultat dangăt de clopot undeva, departe, am simțit mireasma sufletului Delgadinei dormind pe o parte, am auzit un strigăt în zare, suspinele cuiva care murise poate cu un secol în urmă în iatacul său. Atunci am stins lampa cu ultima suflare, mi-am împletit degetele cu ale ei ca s-o duc de mînă și am numărat cele douăsprezece bătăi de clopot de la ora douăsprezece cu cele douăsprezece lacrimi de pe urmă, pînă cînd

prinseră a cînta cocoșii și îndată dangătele triumfătoare, petardele de sărbătoare ce proslăveau bucuria nesfîrșită de a fi supraviețuit, teafăr și nevătămat, vîrstei de nouăzeci de ani.

Cele dintîi cuvinte le-am adresat Rosei Cabarcas: Îți cumpăr casa, toată, cu prăvălia și grădina. Ea mi-a spus: Să facem un rămășag de oameni bătrîni: cel care supraviețuiește rămîne cu tot ce are celălalt, cu act iscălit în fața notarului. Nu, căci dacă mor eu, totul ar trebui să-i rămînă ei. Tot aia-i, zise Rosa Cabarcas, eu o să mă ocup de copilă și apoi îi las totul, și ce-i al tău, și ce-i al meu; nu mai am pe nimeni altcineva pe lume. Pînă atunci, îți reamenajăm camera cu tot confortul, aer condiționat, cărțile tale și muzica ta.

— Crezi că ea o să vrea oare?

— Ah, sărmanul meu învățat, înțeleg că ești bătrîn, dar nu și nătîng, zise Rosa Cabarcas, prăpădindu-se de rîs. Biata copilă te iubește ca o nebună.

Am ieșit în stradă radios și pentru prima oară m-am recunoscut pe mine însumi în zarea îndepărtată a celui dintîi veac al meu. Casa mea, tăcută și în bună rînduială la șase și un sfert, începea să se bucure de culorile unei aurore fericite. Damiana cînta în gura mare în bucătărie, și motanul revenit la viață își înfășură coada pe gleznele mele și mă însoți pînă la masa de scris. Tocmai îmi aranjam hîrtiile vechi, pana de gîscă și călimara, cînd soarele izbucni printre migdalii din parc și vasul fluvial al poștei, care zăbovise o săptămînă din pricina secetei, intră mugind în canalul portului. Aveam, în sfîrșit, parte de viață reală, cu inima la adăpost și condamnat să mor de dragoste adevărată în agonia fericită a oricărei zile după ce aveam să împlinesc o sută de ani.

Mai, 2004